

УЧЕБНА ОВОЩАРСКО - ГРАДИНАРСКА БИБЛИОТЕКА

В
3257

АНОВЪ

ДЪЛЪЖЕНЪ УПРАВИТЕЛЪ НА ОВОЩНИ
РАЗСАДНИЦИ И ИНСПЕКТОРЪ ПРИ БЗКБ

САДЕНЕ И ПОДРЪЗВАНЕ НА ОВОЩНИТЪ ДЪРВЕТА

СЪ ПО-ВАЖНИТЪ БОЛЕСТИ И НЕ-
ПРИЯТЕЛИ, ИЗПИТАНИ СРЪДСТВА
ЗА ТЪХНОТО УНИЩОЖЕНИЕ И
КАЛЕНДАРЪ ЗА РАБОТИТЪ ВЪ
ОВОЩНАТА ГРАДИНА

СОФИЯ

Печатница Борисъ Ан. Кожухаровъ

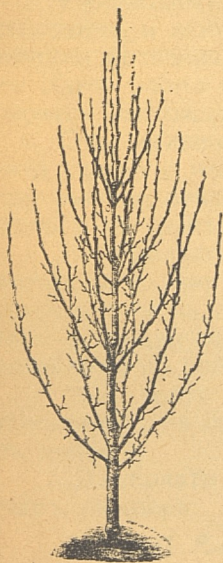
1938

МАЛКА ИЛЮСТРОВАНА ОВОЩАРСКО - ГРАДИНАРСКА БИБЛИОТЕКА

АСЕНЪ ИВАНОВЪ

Дългогодишенъ управитель на овощни
разсадници и инспекторъ при БЗКБ

САДЕНЕ И ПОДРЪЗВАНЕ НА ОВОЩНИТЪ ДРЪВЕТА

СЪ ПО-ВАЖНИТЪ БОЛЕСТИ И НЕ-
ПРИЯТЕЛИ, ИЗПИТАНИ СРЪДСТВА
ЗА ТЪХНОТО УНИЩОЖЕНИЕ И
КАЛЕНДАРЪ ЗА РАБОТИТЪ ВЪ
ОВОЩНАТА ГРАДИНА

СОФИЯ

Печатница Борисъ Ан. Кожухаровъ

1938

У В О Д Ъ

На овощарството като стопански отрасъл започна презъ последнитѣ години да се отдава все по-голѣмо значение. Ясно се вижда вече едно значително увеличение на овощнитѣ насаждения и сравнително голѣмия износъ на овощни плодове, съ тенденция за бързо увеличение.

Наблюдавамъ отъ дълги години, обаче, че въпроси, които засѣгатъ техническата страна не се знаятъ достатъчно и затова на повечето мѣста овощарството се смѣта още като недоходно.

Ръководимъ отъ желанието да дамъ на нашия стопанинъ и любителъ—овощаръ, онѣзи полезни практически познания, които сж му нуждни въ работата, въ сбита форма и на разбираемъ за всички езикъ, приготвихъ настоящата книга.

Отъ заглавието на самата книга се вижда, че научната страна е изоставена, а съмъ се спрѣлъ на онѣзи практически начала, които ще осигурятъ единъ постояненъ и сигуренъ доходъ за овощаря.

Не пропуснахъ да дамъ и кратко описание на всички по-важни болести и неприятели — причина за унищожение на голѣма частъ отъ реколтитѣ и изпитани сръдства за борба противъ тѣхъ. Сжщо давамъ и календаръ за работата въ овощната градина.

Това, което се желае, може да се очаква, само съ усвояването на практическитѣ начала, които посочвамъ въ книгата.

„Дълбоката теория не дава ябълки“ казваше единъ старъ овощаръ.

София, 1 Августъ 1938 г.

Авторътъ

Какво е необходимо да се знае при избиране на мѣсто и дървета за овощна градина

Овощнитѣ дървета се развиватъ най-добре при умѣренъ и прохладенъ климатъ.

Много голѣмитѣ студове презъ зимата могатъ да бждатъ причина за измръзване на клони, на отдѣлни дървета, па даже и на цѣли насаждения. Голѣмитѣ лѣтни горещини и продължителната суша, сжщо сж причина за преждевременно окапване на плодоветѣ и изсъхване на овощнитѣ дървета.

Къснитѣ пролѣтни слани, които сж често явление въ низкитѣ мѣста, могатъ да причинатъ измръзване на цвѣтоветѣ, а продължителнитѣ мъгли и силнитѣ студени течения презъ време на цвѣтението пречатъ за тѣхното оплодяване.

Силнитѣ вѣтрове събарятъ преждевременно плодоветѣ отъ дърветата.

Благодарение на умѣрения климатъ у насъ, овощнитѣ дървета вирѣятъ почти навсѣкжде. Особено благоприятни сж условията въ балканскитѣ и прибалканскитѣ мѣста, кждето климата е по-умѣренъ презъ зимата и прохладенъ презъ лѣтото.

Въ полскитѣ мѣста овощнитѣ дървета често сж изложени на суша. Особено сж изложени къснитѣ овощни сортове, плодоветѣ на които се обиратъ презъ есенъта. Тази опасностъ за раннитѣ сортове не е така голѣма, защото валежитѣ, презъ пролѣтъта, могатъ да запасятъ почвата съ влага до тѣхното узрѣване.

България се намира въ една зона, кждето валежитѣ сж нередовни и недостатъчни, — въпросъ, който периодически тревожи цѣлия български народъ.

При основаването на овощна градина, нужно е, преди всичко, да се помисли за водата, защото тя

играе голѣма роля въ живота на овощнитѣ дървета и развитието на плодоветѣ.

Всѣко лѣто, освенъ валежитѣ, които сж нередовни и недостатѣчни, за овощната градина сж необходими нѣколко изобилни заливания.

За борба съ сушата се препорѣчватъ много срѣдства, като дълбоката зимна оранъ, плитка лѣтна обработка, използването на почвата съ окопни растения и пр. Но тѣ никои пжтъ не сж въ положение да запасятъ почвата съ онова количество влага, което е нужно за овощнитѣ дървета.

Овощнитѣ дървета успѣватъ на всички изложения — източно, западно, северно и южно, стига почвата да е подходяща за целѣта и мѣстото да е запазено отъ силнитѣ вѣтрове.

Дървета, посадени на мѣста съ южно изложение, пролѣтно време цѣвятъ по-рано отъ тѣзи, посадени на мѣста съ западно и северно изложение. Тѣ лѣтно врѣме страдатъ отъ голѣмитѣ горещини и плодоветѣ имъ узрѣватъ преждевременно, а такива плодове не могатъ да бждатъ достатѣчно сочни и вкусни. Именно затова, тамъ, кждето ставатъ голѣми горещини, трѣбва да се предпочитатъ северо-източни и северо-западни изложения.

При севернитѣ изложения дърветата страдатъ често отъ къснитѣ пролѣтни слани, а освенъ това и узрѣването на плодоветѣ закъснява.

Голѣмо значение има и наклона на мѣстото. Когато климатътъ е влаженъ, за предпочитане сж наклонитѣ мѣста. При тѣхъ водитѣ се оттичатъ по-лесно. А това е отъ значение за намаление на излишната влага. Отъ голѣма важностъ е циркулацията на въздуха, защото тамъ, кждето липсва такава, по овощнитѣ дървета се развиватъ всевъзможни лишеи и мъхове, които пречатъ за правилното развитие на дърветата и плодо-

ветѣ. На такива мѣста и измръзването на овощнитѣ дървета е често явление.

Почвата, на която ще се засаждатъ овощнитѣ дървета, трѣбва да бжде дълбока, умѣрено влажна и по възможностъ лека за обработване.

Ако има подпочвена вода, тя да не бжде по-плитко отъ 1 $\frac{1}{2}$ метра.

Глинестата и непропусклива почва, съ пластове отъ различно естество, като скали и др. и плитката подпочвена вода, правятъ почвата негодна за вирѣнето на овощнитѣ дървета. Коренитѣ достигнатъ ли до тѣхъ започватъ да страдатъ и като прѣвъ признакъ за това е съхненето върховетѣ на клонитѣ.

Подпочвата или онзи слой на земята, който се намира на дълбочина 60 — 70 см. отъ повърхността, трѣбва да бжде пропусклива и да не задържа водата, защото, ако не я пропуска въ по-долнитѣ пластове, почвата ще бжде винаги влажна, а при голѣма и продължителна суша, влагата отъ долнитѣ пластове не може да преминава на горе.

Изобицо тежкитѣ и сбити почви, съ непропускливи подпочви и плитка подпочвена вода не подходжатъ за овощни градини.

Такива мѣста биха могли да се превърнатъ въ овощни градини, но само при предварителни подобрения на физическитѣ свойства на почвата, чрезъ размѣсването ѝ съ пѣськъ, варъ, оборски торъ, земя докарана отъ друго мѣсто, дениране и пр. На мокритѣ мѣста, сжщо могатъ да се саятъ овощни дървета, но следъ пресушаване.

Пресушаването на мокри мѣста се извършва чрезъ отводнителни канали (дренажъ) на дълбочина 1 $\frac{1}{2}$ — 2 метра. Тѣ могатъ да бждатъ открити и закрити. За препорѣчване е, обаче, тѣ да бждатъ закрити. Закритѣ канали се правятъ, като изкопанитѣ ями предварително се запълнятъ до $\frac{1}{3}$ съ камъни, храсти или фашины

(снопи отъ пръчки), следъ което до повърхността на земята се зариватъ съ изкопаната пръстъ.

При изборъ на мѣсто за овощна градина, преди всички трѣбва да се изследва дълбочината на почвата и съобразно съ това да се опредѣли и вида на овощнитѣ дървета, които ще се засаждатъ. При изследването на почвата нужно е на всѣки декаръ да се изкопае по една дупка, по която да се сѣди за нейната дълбочина и свойствата на подпочвенитѣ пластове.

Разнитѣ видове овощни дървета изискватъ и различни почви и дълбочини. Крушата, орѣхътъ, черешата, пускатъ коренитѣ си по-дълбоко отъ другитѣ видове овощни дървета. За успѣшното имъ вирѣне е нужна дълбочина до 2¹/₂ метра. За ябълката, сливата, прасковата и кайсията е достатъчна дълбочина отъ 1¹/₂ метра. Тѣзи дълбочини биха могли да бждатъ и по-малки, но когато дърветата сж облагородени на слаборастящи подложки. — Ябълката на дусень и парадисъ, крушата на дюля, черешата на махалевка и пр. Дървета на слаборастящи подложки обикновено се оставатъ на ниско-стеблени форми и на това нѣкои овощари държатъ строго. Презъ дългогодишната ми практика, обаче, съмъ наблюдавалъ, че нискостеблени дървета, макаръ и не на слаборастящи подложки, при едно умѣло подрѣзване даватъ достатъчно и хубави плодове. За ябълката-киселицата; за крушата-дивячката; за сливата, кайсията и прасковата — джанката сж отлични подложки.

Ябълката успѣва въ сравнително по-низки мѣста, съ дълбока и глинесто — пѣськлива почва. Въ студена почва и мѣста изложени на западъ и изтокъ, ябълката не дава много добри резултати.

Крушата пуска коренитѣ си по-дълбоко и изисква по-дълбока и по-топла почва. Въ суха и пѣськлива почва плодетѣ ѝ оставатъ дребни.

Сливата най-добре успѣва въ умѣрено влажна и варовита почва. Въ студена и мокра почва, тя страда отъ смолотечение и зимно време често измръзва.

Прасковата, кайсията и бадемитѣ сж доста чувствителни, тѣ успѣватъ добре въ сравнително сухи и варовити почви. Низкитѣ и влажни мѣста за тѣхъ не подхождатъ.

Черешата и вишнята вирѣятъ и въ по-бедни, но варовити почви. Въ влажни почви тѣ сжщо страдатъ отъ смолотечение.

Дюлата не е много взискателна и вирѣе навсѣкжде. Добре успѣва въ по-топълъ климатъ и при умѣрено влажна и дълбока почва.

Мушмо~~ж~~тѣ вирѣе въ всички по-умѣрено влажни, а кестенътъ добре успѣва въ пѣськливитѣ почви. Въ тежка и студена почва не вирѣе.

Орѣхътъ изисква дълбока, топла и варовита почва. Липсата на варъ се отразява на плодетѣ.

Малината се развива особено добре въ умѣрено влажна почва и мѣста малко засѣнчени. Успѣва като междуредова култура въ овощната градина.

Ягодата вирѣе въ умѣрено влажна и богата почва. Като подкултура дава отлични резултати.

Обработването на почвата е сжщо отъ голѣмо значение. Чрезъ обработването се дава по-голѣмъ достѣпъ на въздуха и влагата. Особено благоприятно влияние указва есенното дълбоко прекопаване, което способствува не само за запасяване на почвата съ влага презъ зимата, но действува за нейното разрохкване и обогатяване съ повече хранителни материали.

Изборътъ на овощнитѣ дървета е сжщо едно важно и сжщественно условие за доходно овощарство. Знае се, че не е възможно да се създаде овощна градина, чрезъ засѣване семена направо на постоянно мѣсто затова младитѣ дрѣвчета, които ще се саятъ въ градинитѣ, трѣбва предварително да бждатъ отгле-

дани въ разсадникъ. Такива дръвчета се доставляватъ отъ държавнитѣ или частни разсадници, каквито напоследъкъ се създадоха доста много.

Доходността на всѣка овощна градина зависи преди всичко отъ качествата на овощнитѣ дървета, съ които ще бжде насадена.

Ако дръвчетата се доставятъ отъ много далечни мѣста, кждето сж отгледани при съвсемъ други почвени и климатически условия отъ тѣзи, кждето ще се саятъ, ако сж още слаби, болни и неправилно развити, тѣ не могатъ да вирѣятъ добре и отъ тѣхъ не може да се очаква нищо.

Не трѣбва да се изпуска изъ предъ видъ още и проблемътъ за опрашаването на цвѣтоветъ, защото не всички сортове могатъ да се самоопрашаватъ.

Опрашаването се осигурява, като се насаждатъ въ градината 2—3 сорта, които цвѣтятъ и зрѣятъ едновременно.

Младитѣ овощни дървета трѣбва да бждатъ още:

1) Добре оформени, здрави, силни и съ добра коренна конструкция.

2) Да сж прави, гладки и съ достатъчно дебели стебла.

Дръвчета съ напукана и жълта кора показватъ, че страдатъ отъ нѣщо.

3) Да иматъ правилно и добре развити корони съ по 3—5 основни клонки. Пъпкитѣ да бждатъ сжщо добре развити и здрави.

4) Да бждатъ отъ установени сортове и плодovitостъ.

5) Да сж извадени съ здрави корени и да не сж наранени стеблата и клонитѣ.

6) Да не сж по-възрастни отъ 4 години, защото мжно се прихващатъ.

7) Дръвчета, които се получаватъ отъ далечни мѣста, трѣбва добре да бждатъ опаковани, особено коренитѣ имъ.

При основаването на овощна градина единъ отъ най-важнитѣ въпроси е изборътъ на сортоветѣ.

Какви сортове да се саятъ, зависи отъ много условия. Вънъ отъ почвенитѣ, климатически и други изисквания на отдѣлнитѣ видове, на първо мѣсто трѣбва да се иматъ предъ видъ производството на типизирани количества плодове, които намиратъ по-голяма цена и по-лесно се продаватъ.

Въ България ние нѣмаме още строго установенъ сортиментъ за всѣки отдѣленъ районъ, за това ще споменемъ само нѣкои одобрени отъ Министерството на Земледѣлието за всеобщо разпространение чуждестранни и наши сортове.

Ябълки: бѣла зимна калвила, бѣлъ флеоръ, златна зимна пармена, зимна лимонова, канадска ренета, кралска съ кжса опашка, шампанска ренета, каселска ренета, бѣлъ и червенъ астраханъ и князова шарена.

Круши: Дилова масловка, попска, харденпонтска масловка, хардиоова, зимна деканка и жифардова.

Сливи: Кюстендилски, италианска кеча и зелена ренглота.

Череш: Кралица Хортензия, драгунова жълта, английска ранна, лѣсковски и рждавички.

Кайсий: Луизетъ и Орлеанска.

Праскови: Амсенска, халска ранна и голѣмъ Александъръ.

Разстояние между овощните дървета и размърване на градината

За да могат овощните дървета да се развиват и дадат по-големи разклонения, нужно е да им се даде по-широк простор. Ползата от това е следната:

1) Дърветата дават по-широки разклонения и образуват повече плодни клонки.

2) Постига се пълно и правилно оплодяване на цветовете, а отъ това и по-изобилни реколти.

3) Дава се възможност на по-големъ пристъпъ на слънцето и въздуха — най-важните фактори за доброто развитие, узрѣването и боядисването на плодовете и

4) Дърветата не сж много изложени на болести.

При овощни градини сж гъсто насадени дървета е тъкмо обратното: когато трѣбва да се очакват реколти, тѣ започват да се засѣнчват едно отъ друго и да страдат отъ липса на въздухъ и слънце. А дървета, които страдат отъ липса на слънце и въздухъ, оставатъ безплодни, или пъкъ раждатъ малко и долнокачествени плодове. Дървета насадени на гъсто, страдатъ още и отъ много болести и неприятели, като на първо мѣсто се покриватъ сж разни лишеи и мъхове. Плодовете на такива градини сж изложени на масово струпяване и загиване.

Отъ казаното става ясно, че, за да имаме една доходна градина, овощните дървета трѣбва да се сядятъ на по-големи разстояния. Разстоянията на разните овощни дървета зависятъ:

1) Отъ самитѣ видове и подложките, върху които сж облагородени (слаборастящи или буйнорастящи).

2) Формитѣ на овощните дървета (викостеблени, низкостеблени и полустеблени).

3) Дълбочината на почвата и положението на мѣстото (равно или наклонно) и

4) Използването на почвата сж междуредови култури.

При доходните насаждения сж високостеблени и полустеблени овощни дървета се препорѣчватъ следните разстояния:

Ябълки 10—12 метра.

Круши 8—10 метра.

Сливи 7—8 метра.

Череши и Вишни } 6—8 метра

Зарзали и Праскови } 5—6 метра.

Бадеми 8—10 метра.

Орѣхи 15—18 метра.

Ако овощните дървата се сядятъ по ниви и ливади, или, сж други думи казано, създаване на „Полско овощарство“, разстоянията между дърветата трѣбва да бждатъ още по-големи — 15—20 метра.

На първо време, когато дърветата сж още малки тѣзи разстояния се виждатъ много големи и много отъ стопанитѣ се заблуждаватъ, като посаждатъ дърветата на гъсто. За да се излѣзе отъ това пакостно заблуждение на овощаритѣ, препорѣчваме, преди още да сж посадили дърветата, да обходятъ и прегледатъ нѣкои стари овощни градини. Отъ това сами ще се убедятъ, че разстоянията, които имъ даваме, съвсемъ не сж голѣми.

Както при доходните овощни градини така и при полското овощарство, първитѣ 8—10 години почвитѣ могатъ да се използватъ така, както преди още да бждатъ посадени сж овощни дървета. Последующитѣ години дърветата засѣнчватъ почвата, но затова пъкъ тѣ започватъ да раждатъ плодове и очакваниятъ увеличенъ доходъ се постига.

Смѣсенитѣ насаждения на овощни градини, или посадѣне на зарзали и праскови между ябълките,

крушитѣ и сливитѣ, макаръ и отъ нѣкои специалисти да се поддържа, че по този начинъ почвата се използва по-рационално, при нашитѣ условия азъ това не препоръчвамъ, защото овошнитѣ градини най-добре се използватъ съ подкултури, като ягоди, малини, зеленчуци и др.

Въ Чехия, кждето полското овощарство има широко приложение, специалиститѣ пресмѣтатъ, че овошнитѣ дървета, насадени въ нивитѣ сж полезни само когато загубитѣ отъ засѣнчаването не надминаватъ 5%, а при повече отъ 30% смѣтатъ се за голѣми.

Завредата, която се нанася върху другитѣ култури отъ засѣнчаването на овошнитѣ дървета при различни разстояния, чехскитѣ специалисти ни даватъ следната таблица:

Разстояния въ метри		Размѣръ на загубитѣ въ %
Между дърветата	Между редоветѣ	
20	40	5
20	35	5 ¹ / ₂
20	30	6 ¹ / ₂
20	25	7 ¹ / ₂
20	20	9 ³ / ₄
15	20	13 ³ / ₄
10	20	21
10	10	30

Отъ приложената табличка се вижда, каква е вредата върху другитѣ култури отъ овошнитѣ дървета, посадени по нивитѣ на различни разстояния.

Разбира се, че при тѣзи вреди трѣбва да се взема изъ предъ видъ и доходътъ, който ще се получи. Изобщо, овошнитѣ дървета, разсадени по нивитѣ въ форма на „полско овощарство“, се смѣтатъ за доходни,

защото разходитѣ по тѣхното поддържане сж малки, почвата се лесно обработва, дърветата се развиватъ по-силно, даватъ по-голѣми разклонения, повече плодове и доживѣватъ дълги години.

За полското овощарство най-добре подхожда високостеблената форма на дърветата — 1·80 м. до 2 метра и то въ чисти насаждения — само ябълки, само круши, сливи и пр. По сѣщи начинъ, овошни дървета могатъ да се насаждатъ по ливадитѣ, меритѣ и пасбищата, стига изобщо да има условия за доброто имъ развитие.

У насъ, при единъ добре проученъ и добре изработенъ планъ, общинитѣ биха могли да направятъ много нѣщо въ това направление, като всички подходящи и не използвани общински мѣста се насаждатъ съ череши, бадеми, орѣхи и др.

За домашнитѣ градини се препоръчватъ обикновено низкостебленитѣ форми, които се садятъ на помалки разстояния. Понеже домашната градина предполага задоволяване нуждитѣ на семейството, препоръчва се посаждането на по-вече и разнообразни сортове.

За училищнитѣ градини, нужно е да се знае преди всичко за каква целъ се създаватъ — като доходни или за обучение, защото, подъ училищни градини трѣбва да се разбира не само насадени овошни дървета, а още зеленчукова градина, цвѣтя, разсадникъ, ботанически растения и пр. А тамъ, кждето климатическитѣ условия позволяватъ, и лозе.

Въ пълната смисълъ на думата, въ училищна градина, която служи за обучение, не трѣбва да липсватъ: басейнъ за вода, пчелинъ, трапези за кърмене на пойнитѣ птици, аквариумъ, зайчарникъ, бубарникъ и пр., съ други думи всичко, което е нужно за нагледно обучение.

Въ Швеция още презъ миналото столѣтие сж били обзаведени нѣколко хиляди образцови училищни градини при народнитѣ училища. И въ това отношение

Швеция държи първо мѣсто и може да се сочи за примеръ.

Въ бивша Австрия презъ времето на Мария Терезия сж създадени сжщо много училищни градини.

Франция и Белгия въ това отношение не сж останали по-назадъ.

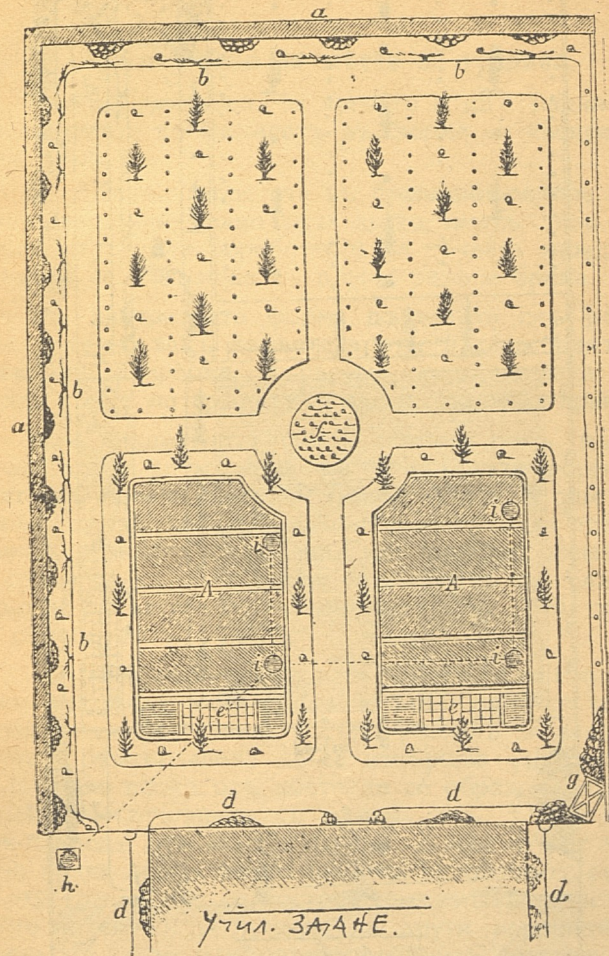
Чрезъ училищнитѣ градини се постигатъ много цели, но най-важното е, че децата започватъ да проявяватъ влечение къмъ природата и къмъ земледѣлското производство, да обичатъ овоцнитѣ дървета и да се създаде у тѣхъ амбицията да садятъ дървета и въ бащинитѣ си стопанства.

За сжщата цель образцови градини могатъ да се създадатъ и при казармитѣ. Ако училищната градина е обширна, трѣбва да се раздѣли на парцели отъ по нѣколко декара, като между парцелитѣ се прокаратъ пѣтища, които да служатъ за свободно движение на ученицитѣ, за превозване на торъ, плодове и пр. При малкитѣ градини много пѣтища не сж нуждни.

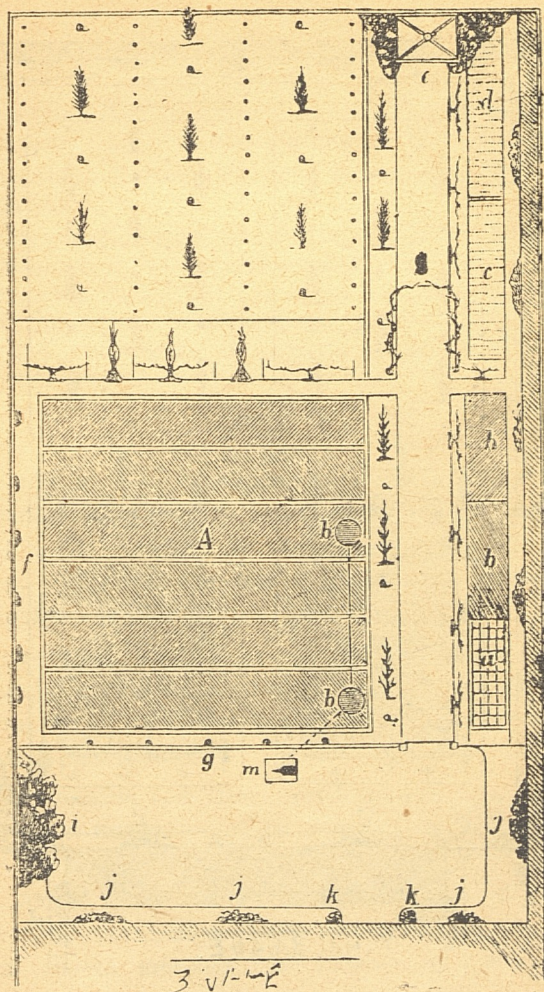
При голѣмитѣ градини за препорѣчване е да се садятъ високостеблени дървета, а при по-малкитѣ низкостеблени, па даже и формови такива, които се садятъ на по-малки разстояния.

Въ училищни градини, които могатъ да служатъ, като опитни и показни, добре е да се садятъ и повече сортове.

Да дамъ едно пълно описание за разпредѣлението на една образцова училищна градина, страницитѣ на моята малка книжка сж тѣсни. За да се добие, обаче, по-ясна представа давамъ два плана на малка училищна градина. (обр. 1 и 2).

Обр. 1. Планъ на малка училищна градина

Обр. 2. Планъ на малка училищна градина

Размѣрване на мѣсто за градина.

При основаването на каквато и да е градина, овощ- нитѣ дървета се поставатъ въ форма на квадратъ или трижгълникъ.

Поставени дърветата въ правилни редове и на ед- накви разстояния едно отъ друго, иматъ това голѣмо преимущество, че обработката на почвата между тѣхъ може да се извършва съ плугъ, рало и брана.

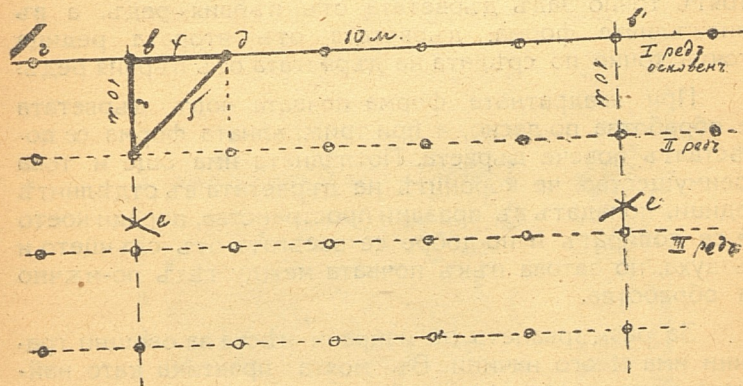
Въ квадратната форма дърветата отъ редицитѣ стоятъ точно задъ дърветата отъ първия редъ, а въ трижгълната форма, дърветата отъ втората редица стоятъ точно по срѣдата на дърветата отъ първия редъ.

При квадратната форма почвата подъ дърветата се обработва по-лесно, а при трижгълната форма се по- мѣстватъ повече дървета. Последната има още и това преимущество, че коронитѣ на дърветата въ отдѣлнитѣ редици, попадатъ въ празни пространства, поради което не се допиратъ и по-добре се засѣгатъ отъ слънцето и въздуха, но затова пѣкъ почвата между тѣхъ по-мѣчно се обработва.

За размѣрването на избрани мѣста за овощни гра- дини има много начини. Въ моята практика като най- лесно приложимъ начинъ съмъ усвоилъ за квадратната форма, размѣрването да се извършва съ едно тънко 12 метрово вѣже, отъ което да се образува единъ пра- вилень трижгълникъ съ рамена отъ 3, 4 и 5 метра. Най-напредъ отъ едната страна на мѣстото се прокаква една права линия, която ни дава основата на редоветѣ. Върху тази линия се поставя трижгълника отъ вѣжето, който ни служи за пускане на други перпендикулярни линии, по които отмѣрваме нуждитѣ разстояния и на всѣко мѣсто, кждето ще се копае дупка се забива по едно колче. Забититѣ колчета опредѣлятъ центро- ветѣ на дупкитѣ обр. 3.

За тригълната форма също можем да си послужимъ съ тънко вжже, което трѣбва да бѣде най-малко трипъти по-дълго отъ разстоянието, на което ще се садятъ овощнитѣ дървета. Отъ него се образува единъ равностраненъ тригълникъ, странитѣ на който да се равняватъ точно на разстоянието на дърветата.

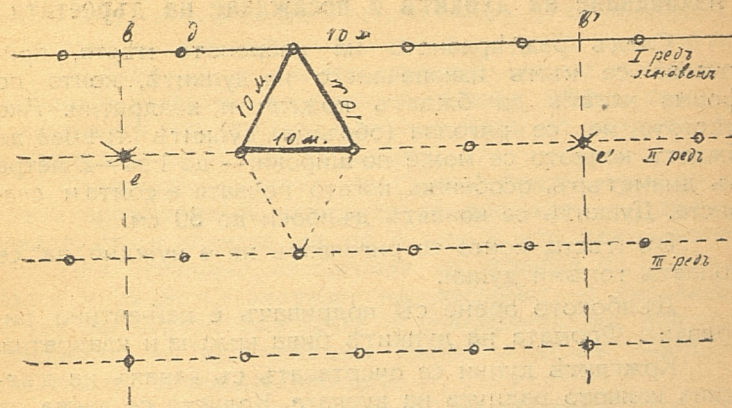
Най-напредъ на единия край на мѣстото се прокарва също една права линия, върху която се слага и

Обр. 3. Размѣрване на квадратна форма

опъва тригълника. Следъ това опънатъ тригълника се движи по цѣлото пространство. Жглитѣ на тригълника ни даватъ центроветѣ на дупкитѣ и на тѣхъ се забива по едно колче. Обр. 4.

Срѣдно количество на овощни дървета въ единъ декарь. (Гледай таблицата на стр. 21).

Обр. 4. Размѣрване на тригълна форма

Разстояние въ метри	Количество на дървчетата	
	Въ квадрат- на форма	Въ тригъл- на форма
4	63	72
5	40	46
6	28	32
7	20	21
8	16	18
10	13	16

Изкопаване на дупките и посаждане на дърветата

Следъ размърването на избраното мѣсто, пристъпва се къмъ изкопаването на дупките, които по форма могатъ да бждатъ кръгли и квадратни. Ако мѣстото не се риголва (обръща), дупките трѣбва да бждатъ колкото се може по-широки — до 1.50—2 метра въ диаметръ, особено, когато почвата е сбитая и скалиста. Дупките се копаятъ дълбоки до 80 см.

Въ мѣста, които се риголватъ не е нужно да се копаятъ голѣми дупки.

Дълбокото оране съ подривачъ е най-евтино риголване. Формата на дупките бива кръгла и квадратна.

Кръглитѣ дупки се очертаватъ съ канапъ на дължина колкото радиуса на дупката. Колчето се взема за центъръ и канапа се завъртва около него.

Квадратнитѣ дупки се очертаватъ най-добре съ единъ равностраникъ четиригълникъ, (шаблонъ), който се приготвя отъ тънки летвички.

Изкопаването на дупките при лекитѣ и дълбоки почви може да се извърши само съ лизгари (прави лопати), а при сбититѣ почви, освенъ лопатитѣ, нужно е и кирка (търнокопъ). При изкопаването на дупките горния слой на почвата до 30 см., която се нарича още и орница, се оставя на едната страна на дупката, а другиятъ слой подъ орницата се остава на другата страна.

Изкопаването на дупките трѣбва да се извърши най-малко 1—2 месеци преди посаждането на дърветата. За препоръчане е, обаче, за есенното посаждане на дърветата дупките да се изкопаватъ презъ пролѣтѣта, а за пролѣтното — презъ есенѣта.

Въ мѣста, запазени отъ вѣтроветѣ, съ леки и сухи почви, есенното посаждане е за предпочитане, защото презъ зимата прѣстѣта около коренитѣ се олѣга и презъ

пролѣтѣта, когато дърветата започнатъ да се развиватъ, не страдатъ така, както тѣзи, посадени презъ пролѣтѣта.

Не бива да се саятъ дървета есенно време на влажни и изложени на студени течения мѣста, защото влакнеститѣ (смукателни) корени могатъ да измръзнатъ и дърветата да не се прихванатъ.

Овощнитѣ дървета се саятъ презъ есенѣта и презъ пролѣтѣта. А могатъ да се посадятъ и презъ зимата, стига почвата да не е кална или замръзнала.

При есенното посаждане не трѣбва да се чака даже и пълното окапване на листата, а саденето може да започне още щомъ спре вегетацията. Ако при спирането на вегетацията листата не сж опадали, дърветата се обезлистяватъ.

Есенното посаждане има и това преимущество, че могатъ да се намѣрятъ и по-евтини работни рѣце, и работитѣ около посаждането да се извършатъ съ по-малко разходи.

Презъ пролѣтѣта, посаждането трѣбва да започне още отъ първитѣ хубави и топли дни и дърветата да не сж започнали да се развиватъ, иначе тѣхното прихващане е несигурно.

При доставянето на овощнитѣ дървета отъ разсадницитѣ трѣбва да се обръща особено внимание, щото влакнеститѣ (смукателнитѣ) корени да не сж изсъхнали. При пренасянето, коренитѣ на дърветата трѣбва да бждатъ добре опаковани.

Щомъ се получатъ, нужно е веднага да се насядатъ. Ако това е невъзможно, коренитѣ се разопаковатъ, намокряватъ се добре съ вода и се прикриватъ съ прѣстъ.

Десетъ-дванадесетъ дни преди посаждането на дърветата, дупките се заравятъ повече отъ половината, като прѣстѣта, изкопана отъ горния слой се слага отдолу, а тази, изкопана отдолу се слага отгоре. Това се прави, защото прѣстѣта отъ горния слой е била изложена на

атмосферните влияния и съдържа по-вече хранителни вещества отъ тази, която е изкопана отдолу.

За да се подобри пръстът, размъсва се съ малко изгнил торъ или компостъ. Съ пресенъ и неизгнил торъ не бива да се измъсва, защото той при разлагането си, поврежда коренитъ и не може да служи като готова храна на дървото.

Пръсенъ торъ, избърканъ съ слама, се слага само отгоре на повърхността на земята, следъ като се посадятъ дърветата.

Преди посаджането коренитъ се подръзватъ съ остъръ овощарски ножъ или ножица. Тъ се подръзватъ полегато така, щото отрѣза да гледа надолу и като се поставятъ върху пръстътъ въ дупкитъ, да прилепватъ до нея. Всички повредени или пречупени корени трѣбва да се изрежатъ до здраво; съвсемъ дългитъ корени се съкращаватъ отъ $\frac{1}{3}$ до $\frac{1}{2}$ отъ дължината имъ, а на всички по-малки корени се подръзватъ само върховетъ.

Едновременно съ подръзването на коренитъ, подръзватъ се и клонитъ. Дължината на която се режатъ, зависи отъ тѣхния прирѣстъ — наполовина или две трети така, че да се запази една съразмѣрностъ между коренитъ и коронката.

Времето за първото подръзване на новопосаденитъ овощни дървета е единъ много важенъ въпросъ. По него има различни мнения. Нѣкои подържатъ, че първата година следъ посаджането на дърветата, коронкитъ въобще не трѣбва да се подръзватъ, защото се развалятъ. Други и смѣтатъ, че посаденитъ дървета трѣбва да се подръзватъ още при самото посаджане, защото иначе се губи равновесието между коренитъ и коронкитъ т. е., съотношението между подземнитъ и надземни части. Има и трето мнение — първата година да се подръзватъ само костилковитъ дървета, като череши, сливи, кайсии и др., а ябълкитъ и крушитъ — втората година следъ посаджането.

Тѣзи три мнения иматъ свои защитници и противници. По този въпросъ, който е много важенъ и по който може много да се говори, азъ нѣма да се спирамъ, а ще се позова само на моитъ практически наблюдения. Заключениеята сж въ полза на мнението, че въобще дърветата трѣбва да се подръзватъ още при самото посаджане.

При отглеждането на дърветата въ разсадника между коренитъ и коронкитъ е създадено едно равновесие, което съ съкращаването на коренитъ при посаджането се нарушава, отъ друга страна и новопосаденитъ дървета първата година сж въ едно ненормално състояние, защото коренитъ не могатъ да набавятъ необходимото количество вода и хранителни материяли, нуждни за една непръзана коронка,

По този въпросъ моитъ наблюдения презъ дългогодишната ми практика доказватъ, че новопосадени дръвчета съ непръзани още първата година коронки, даватъ по-голямъ % на изсъхване отъ тѣзи, подръзани още при самото посаджане. И затова моето мнение по този въпросъ е, коронкитъ да се подръзватъ още при самото насаждане.

Какъ да се извърши самото подръзване, гледай рѣзидба на овощнитъ дървета.

За да могатъ по сигурно да се прихванатъ новопосаденитъ дървета, следъ посаджането имъ трѣбва да стоятъ неподвижни. Ако вѣтрѣтъ клати дърветата тѣ ще се прихванатъ по-мжчно, за това трѣбва да се превържатъ за колове, които да ги крепятъ до прихващането имъ. Коловетъ е нужно да бждатъ достатъчно дълги — до 2 метра и обелени, защото въ коритъ имъ могатъ да се завѣдятъ разни насѣкоми, вредители на овощнитъ дървета.

За запазване отъ загниване на коловетъ въ долната имъ частъ, която ще се забие въ земята, добре е

да се обгорятъ на огъня или пъкъ да се потопятъ въ топълъ катранъ или зифтъ.

Най-напредъ въ центроветъ на дупкитъ се забиватъ коловетъ, а следъ това се започва посаждането на дърветата.

Стеблата на овощнитъ дървета трѣбва така да се завържатъ за коловетъ, щото да стоятъ крепко и да не се триятъ въ тѣхъ. Въ началото връзкитъ се вързватъ хлабаво, защото дърветата заедно съ прѣстѣта се олѣгатъ надолу. Едва следъ нѣколко седмици посаденитъ дръвчета се привързватъ за коловетъ.

Връзкитъ могатъ да бждатъ отъ лико или върбови прѣчки. За да се не тѣркатъ стеблата на младитъ дървета по коловетъ, между дърветата и коловетъ се слага по една жѣмка слама или сѣно.

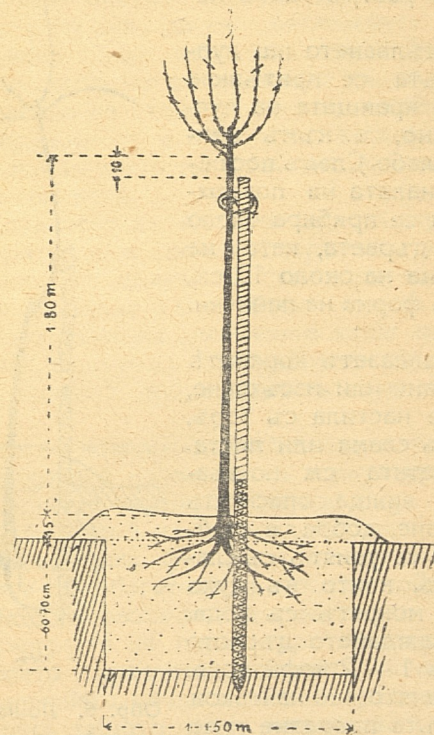
Коловетъ се поставятъ винаги на южната страна. Това се препорѣчва, за да се предвардватъ стеблата на младитъ дървета отъ слънчевъ изгоръ.

Следъ забиване на коловетъ, пристѣпва се къмъ посаждане на овощнитъ дървета.

Не трѣбва се забравя още, че веднага следъ подръзването, коренитъ на дръвчетата се потапятъ въ предварително приготвена каша отъ прѣсни говежди изпражнения и прѣстъ. Съ това се ускорява развитието на нови корени и прихващането на дръвчетата.

Посаждането по възможностъ трѣбва да става въ сухо време. Самото посаждане се извършва отъ двама души. Единиятъ отъ тѣхъ поставя дървото въ дупката, като оправя коренитъ, да взематъ своето правилно и естествено положение, а другиятъ съ лопатата посипва коренитъ съ земя. Ситната земя се насипва въ ямата въ видъ на купчинка, която да достигне почти до повърхността на земята, споредъ това какъ сж развити коренитъ на дървото. Върху така образуваната купчинка отъ ситната земя непосредствено до кола се поставя дървото така, щото, добре развитата му страна да е

обърната на северъ, а коренитъ върху купчината да взематъ първоначалното си положение. Преди всичко трѣбва да се внимава, щото дървото да не се посажда по-дъл-

Обр. 5. хубаво дърво и правилно посаждане
боко отколкото е било въ разсадника. За предпочитане е да се посади по-плитко отколкото по-дълбоко.

Коренитъ най-напредъ се засипватъ съ добрата — плодородната земя, а отпосле се слага мъртви-

цата. При засипването на коренитъ пръстът се разпределя внимателно, така щото да се запълнят всички празнини между и около коренитъ. При засипването, коренитъ се разтръскват по-малко.

Следъ запълването на дупкитъ, пръстът се притъпква съ кракъ по краищата на дупкитъ по-силно, а къмъ центроветъ по-слабо. Следъ посаждането, останалата на повърхността земя се прибира около посаденитъ дървета, като на една височина на около 15 см. се оправя въ форма на панички. Образецъ 5.

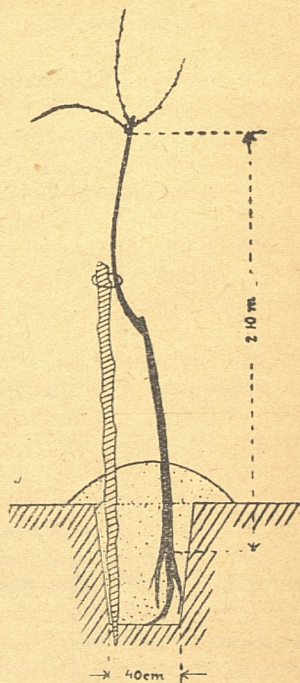
За да се запазатъ коренитъ отъ измръзване или изсъхване, паничката се настила съ торъ, измъсенъ съ слама или листа.

Ако дърветата сж по-възрастни и се вижда опасностъ отъ изсъхване, добре е стеблата имъ да се увиятъ съ слама или мъхъ, които въ сухо време да се мокрятъ съ вода.

Следъ посаждането дървото се залива съ 1 — 2 кофи вода.

При заливането, ако на нѣкои мѣста пръстът пропадне и се образуватъ дупки, запълватъ се съ нова пръстъ.

При сухо време прѣзъ лѣтото новопосаденитъ дървета трѣбва да се заливатъ изобилно всѣки 10—15 дни, защото мжно биха могли да се прихванатъ. Следъ всичко това работитъ около посаждането на овощнитъ

Обр. 6. Лошо дърво и грѣшно посадено

дървета се смѣтатъ за свършени. По-нататкъ нуждни сж грижи за тѣхното правилно отглеждане.

Щомъ като новопосаденитъ дървета започнатъ да се разлистватъ, трѣбва да се преглеждатъ внимателно, какъ се развива всѣко едно отъ тѣхъ. Ако нѣкои се развиватъ по-слабо, чрезъ заливане съ вода, течни торове и намазване на стеблата имъ съ каша отъ прѣсни говежди изпражнения и пръстъ се засилва развитието имъ. Чрезъ намазването на стеблата засилва се и движението на соковетъ.

За запазването на влагата, ако върху паничкитъ около днеритъ не е сложенъ торъ, или е сложенъ на малко, насипва се единъ пластъ торъ въ по-широкъ кръгъ и на дебелина къмъ 10 см.

Използуването на градинитъ като ливади, не е за препорѣчване, защото въ неразработени мѣста овощнитъ дървета не вирѣятъ добре и даватъ по-долнокачествени плодове.

Почвата въ новопосаденитъ овощни градини трѣбва да се разработва и използва съ подкултури, като ягоди, малини, зеленчуци картофи, фасулъ и др.

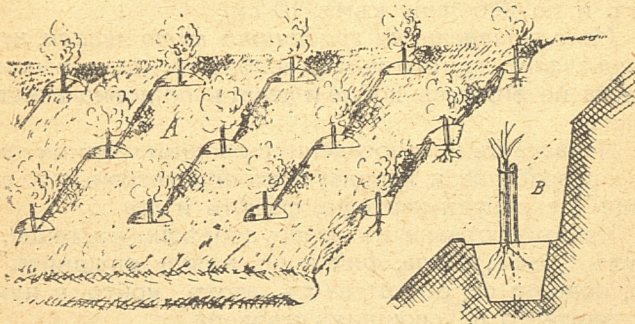
Чрезъ посѣване на пеперудоцвѣтни растения, като фасулъ, грахъ, бакла, фий и др. между овощнитъ дървета, почвата се обогатява съ азотъ, който е нуженъ за развитието на овощнитъ дървера.

Отглеждането на подкултури продължава до тогава, до когато дърветата засѣнчатъ почвата. Даже и следъ засѣнчването, почвата пакъ не трѣбва да се оставя неразработена, защото чрезъ редовното ѝ разработване запазва се влагата и се унищожаватъ ларвитъ на вреднитъ насѣкоми, които се криятъ въ земята.

Посаждаване овощни градини на стрѣмни мѣста. Стрѣмни мѣста, на които почвата е пригодна за вирѣнето на овощни дървета, сжщо могатъ да се използватъ като овощни градини. Такива мѣста обикновено сж и по-сухи и затова при основаване на градини трѣбва

да се иматъ предъ видъ такива сортове, които вирѣятъ на по-сухи почви като зарзалитъ, бадемитъ и пр. На стрѣмни мѣста само съ северно изложение биха могли да се саятъ ябълки и сливи и то на по-малки разстояния. При наклонъ отъ 10 до 25° могатъ свободно да се посаждатъ като на равни. Нужно е само преднитѣ страни на дупкитѣ да се закрѣпватъ съ камъни или колци и да се направатъ вадички между дърветата. Обр. 7.

За овощни градини могатъ да се използватъ и мѣста съ наклони до 40 градуса, но тукъ вече трѣбва да се направятъ тераси. Обр. 8.

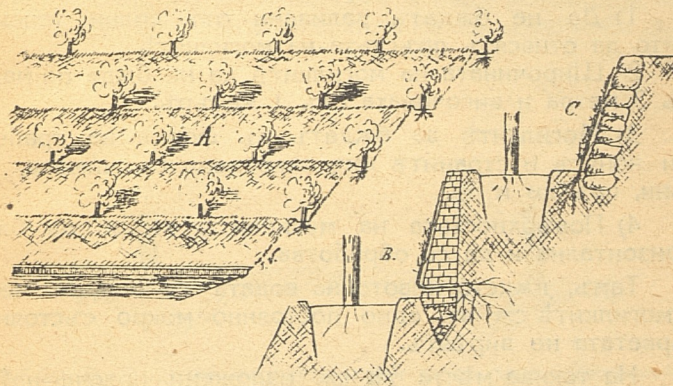
Обр. 7. Овощна градина на стрѣмно мѣсто

Саденето на овощни дървета на стрѣмни мѣста съ южно и юго-източни изложения, трѣбва да се извършва есенно време, а съ северо-източни — презъ пролѣтѣта.

За препоръчване е формата на редоветѣ да бжде тригълна.

Саденето на високостеблени дървета, сѣщо не се препоръчва, а само на низкостеблени и храстовидни форми.

Стрѣмнитѣ мѣста могатъ добре да се използватъ съ лешникова култура, която се отглежда въ храстовидна форма.

Обр. 8. Овощна градина съ тераси

Посаждане на мокри мѣста.

Мѣста низки и влажни, които по разни причини не биха могли да се отводнятъ, а се намиратъ при благоприятни климатически условия за развитието на овощнитѣ дървета и съ доброкачествена почва, сѣщо биха могли да се превърнатъ въ овощни градини.

Саденето на овощни дървета на такива мѣста става върху изкуствени могилки. За препоръчане е, на такива могилки да се саятъ предимно ябълки и то върху слаборастящи подложки.

Този начинъ на използване на мокритѣ мѣста за овощни градини се практикува въ нѣкои напреднали страни доста нашироко. У насъ такива наченки има край Рждавица, Шишковци, Копиловци кюстендилско.

Макаръ да сж допуснати грѣшки въ насажданията, резултатитѣ могатъ да се взематъ за насърчителни.

При саденето на овощни дървета на такива мѣста трѣбва да се има въ съображение следното:

1) Да не бждатъ заливани отъ силни течения, които да отнасятъ прѣстѣта на могиликтѣ.

2) Широчината на могиликтѣ да не бжде по-малка отъ 3 метра и височината отъ 1 метъръ.

3) Могиликтѣ да бждатъ въ форма на трапецъ или конусъ и странитѣ имъ закрепени съ чимове, камъни, прѣчки и пр.

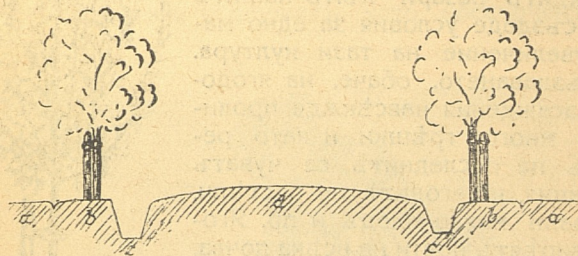
4) Повърхността на могиликтѣ отгоре да бжде хоризонтална и да се обработва.

Тамъ, кждето нивото на водата се повдига често и могиликтѣ сж въ едно постоянно мокро състояние, дърветата не вирѣятъ.

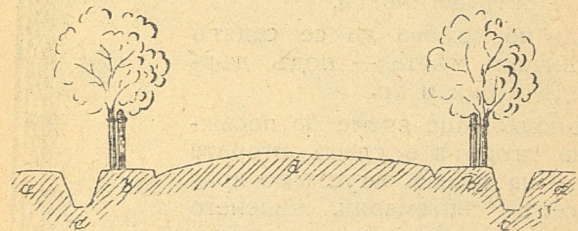
На такива мѣста тѣ сж изложени повече на болести и затова се налагатъ по-вече грижи и прѣскане.

Посаждане на овощни дървета по шосета и пжтища. Дърветата, посадени покрай пжтищата, шосетата и желѣзопжтнитѣ линии, не само че даватъ една приятна гледка и хубава сѣнка, но отъ тѣхъ могатъ да се добиятъ и голѣми доходи. Дървета, които ще се садятъ по шосетата, пжтищата и жезопжтнитѣ линии, трѣбва да бждатъ високостеблени, отъ 1.80 до 2 метра. Ако пжтя или шосето сж тѣсни, дърветата трѣбва да бждатъ посадени на 2 метра далечина отъ пжтя въ нивитѣ. Ако пъкъ сж широки тѣ се садятъ до самото шосе или пжть. Край по тѣснитѣ пжтища и шосета за препорѣчване е да се садятъ сливи, череши, круши, а при по-широкитѣ ябълки, орѣхи и кестени. Разстоянията между отдѣлнитѣ дървета, които се препорѣчатъ сж: за ябълки и круши 10—12 метра, череши 8 метра; сливи и вишни 6—8 метра за орѣхи и кестени 12—15 метра.

При посаждане отъ дветѣ страни на пжтищата, дърветата не трѣбва да се поставятъ едно срѣщу друго, а въ тригълна форма. По шосетата дървета могатъ да се посаждатъ по банкетитѣ и задъ канавкитѣ. Посаденитѣ дървета задъ канавкитѣ не сж изложени много

Обр. 9. Дървета посадени край шосе задъ канавкитѣ

Обр. 10. Дървета посадени край шосе на банкета

на повреди отъ движението, а освенъ това се развиватъ по-добре. Затова за препорѣчване е да се садятъ задъ канавкитѣ. Обр. 9 и 10.

За запазване новопосаженитѣ овощни дървета покрай пжтищата отъ добитѣкъ и зайци, освенъ кола всѣко дърво трѣбва да се обгради съ трѣни или съ три

кола, забити отъ страни въ форма на тригълникъ и оплетени съ пръчки. Обр. 11

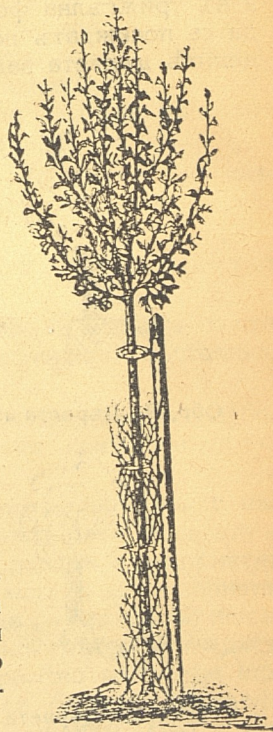
Посаждане на ягоди и малини.

Ягодитъ. Голѣмиятъ интересъ на чуждитъ пазари къмъ нашитъ ягоди, създаде условия за едно масово увеличение на тази култура. При създаването, обаче, на ягодовитъ насаждения навсѣкжде проличаватъ много грѣшки и като резултатъ на последнитъ се чуватъ оплаквания, че ягодитъ не растѣли, че давали малко плодъ и пр. Ягодитъ вирѣятъ почти на всѣка почва, стига тя да не е много мокра, защото въ много влажнитъ почви, коренитъ имъ загиватъ.

Ягоди не трѣбва да се сядятъ на засѣнчени мѣста — подъ дървета, задъ стени и пр.

Най-подходяще време за посаждане на ягодитъ е следъ втората половина на месецъ августъ до края на месецъ септемврий. Саденето презъ това време е за предпочитане предъ пролѣтното садене.

Въ малки домашни градинки ягодитъ се сядятъ обикновено на редове, на разстояние 35 см. А въ насаждане за голѣмо производство на разстояние 50 — 60 см., редъ отъ редъ и 40 см. коренъ отъ коренъ. Така посадени ягодитъ се развиватъ добре и между тѣхъ остава свободно мѣсто за обработване на почвата, бране и пр. Обр. 12.

Обр. 11. Дърво при-
годено за запазване
отъ зайци

Размножаването на ягодитъ става чрезъ дѣлене на стари корени, чрезъ странични издѣнки (ластунки) и чрезъ семена.

Най-добриятъ начинъ на размножаване е чрезъ страничните издѣнки, които растятъ по повърхността на земята и се превръщатъ въ самостоятелни растения. Тѣ именно се отрѣзватъ и служатъ като посадоченъ материалъ.

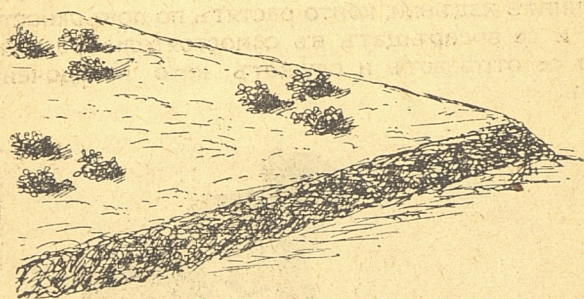

Обр. 12. Посаждане на ягоди на редове

Мѣстото, кждето ще се сядятъ ягоди трѣбва да бѣде добре подготвено и наторено съ изгнилъ оборски торъ или компостъ.

Преди посаждането, подготвеното мѣсто се разпедѣля на лехи, между които се оставатъ пътеки. Лехитъ трѣбва да бждатъ пригодени и за напояване.

Нѣкои градинари препоръчватъ посаждането на яго-
дитѣ на гнѣзда, по 3 корена въ тригнѣзликъ на рас-
стояние по 15 см., и по 60 — 70 см. гнѣздо отъ гнѣздо
Обр. 13.

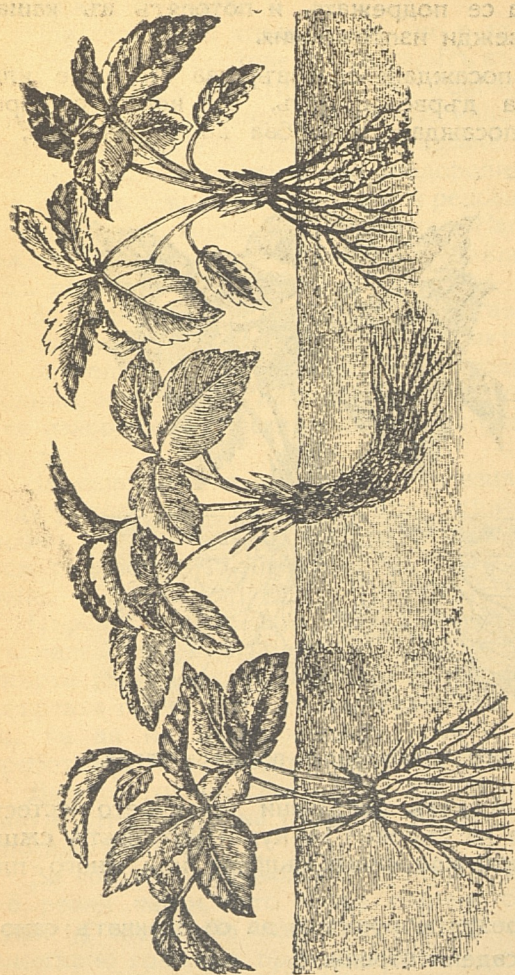
Обр. 13. Ягоди посадени на гнѣзда по три корена

Този начинъ, при нашитѣ условия, обаче не е за
препоръчване.

Както ягодитѣ, така и малинитѣ намиратъ своето
естествено мѣсто, като междуредова култура въ овош-
нитѣ градини, особено първитѣ 10—12 години, докато
дърветата не сж развили още голѣми корони. Овош-
нитѣ градини отначало могатъ да се използватъ съ
ягоди. Посаденитѣ ягоди освенъ, че не вредятъ на овош-
нитѣ дървета, но напротивъ, чрезъ тѣхната обработка
подобряватъ се и дърветата.

Ако разсадниятъ материалъ е слабъ и не доста-
тъчно укорененъ, първата година се поставя въ раз-
садни лехи на едно разстояние 10 см. Въ лехитѣ раз-
сада се обработва и напоява редовно. Разсадъ, усиленъ
въ разсадни лехи, дава добри резултати.

Казахме още, че мѣстото кждето се сядятъ ягоди
трѣбва да бжде добре подготвено и наторено съ добре
изгнилъ оборски торъ или компостъ.

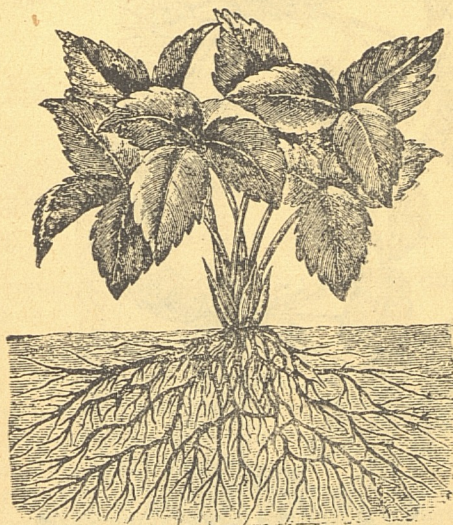
Плитко посадена
Коренитѣ въ неес-
тествено положение

Дълбоко посадена

Обр. 14. Три основни грѣшки при садене на ягодитѣ

За препоръчване е, предип осаждането върховетъ на коренитъ да се подрежатъ и потопятъ въ каша отъ пръстъ и говежди изпражнения.

Самото посаждане се извършва съ ржце или съ помощта на дървенъ колъ, съ който се правятъ дупки. При посаждането трѣбва да се внимава, щото

Обр. 15. Правилно посадена ягода

коренитъ да бждатъ поставени въ своето естествено положение, а не събрани на купъ. Разсадътъ сжщо не бива да се посажда много дълбоко или много плитко. Обр. 14, 15.

Добри резултати могатъ да се очакватъ само отъ правилно посадени корени.

При посаждането, всѣки отдѣленъ корень трѣбва да се залѣе съ вода.

При садене на ягодитъ нужно е да се спазва още, щото отдѣлнитъ сортове да се саятъ въ отдѣлни лехи.

По-нататкъ работитъ около ягдовото насаждане се състоятъ въ редовното окопаване, напояване и отстраняване на ластурнитъ. Тѣхното изрѣзване е отъ особено значение, защото се осигурява плодородието за следующата година. Сжщо е необходимо и редовното напояване, особено презъ време на цвтението. Напояване се препоръчва следъ всѣко обиране на узрѣлитъ плодове и следъ есенното прекопаване, когато се и наторяватъ.

За произвеждане на разсадъ се оставятъ специални лехи, ластунитъ на които не се изрѣзватъ.

За целта се оставятъ лехи съ ягоди по-стари отъ 3 години, които вече даватъ по-малко плодъ и следва да се изкоренятъ и лехитъ да се подготвятъ за други култури.

За запазване на плодетъ отъ изцапване съ земя, между редоветъ се постила слама, плѣва, листа и други подобни. Постилането трѣбва да се извърши още преди да сж се развили плодетъ т. е. следъ второто прекопаване.

Първата година следъ посаждането, ягодитъ даватъ малко плодъ, а презъ втората, третата, па даже и четвърта година сж въ най-силното плодородие. Следъ четвъртата година, когато плодородието намали, до степенъ, че да не възнаграждава, лехитъ съ ягодитъ се разработватъ и се подготвяватъ за други култури.

Две-три години следъ това, когато почвата достатъчно е отпочинала на сжщитъ мѣста могатъ пакъ да се посадятъ ягоди.

За голѣмо производство мѣстото се раздѣля на 5—6. равни части, като всѣка година се засажда по $\frac{1}{5}$ или $\frac{1}{6}$ часть. По този начинъ се осигурява едно равномерно годишно производство.

На сортоветъ ягоди, които сж многобройни, нѣма да се спираме, защото постоянно се увеличаватъ, а освенъ това единъ сортъ въ даденъ край може да успѣва отлично, а на друго мѣсто да не дава никакви резултати. За това ще кажемъ да се сядятъ само такива сортове, които успѣватъ добре и съ плодоветъ имъ може да се излѣзе на пазаря най-рано и най-късно, когато производството ще намѣри най-добра цена.

Малинитъ. Както е известно, малината е разпространена твърде много изъ горитъ въ диво състояние.

За нейнитъ красиви и ароматични плодове, които се много ценятъ, малината е била пренесена за отглеждане въ градини за малко и голѣмо производство. При отглеждането на малината сж се получили много нови и подобрени сортове, плодоветъ на които по голѣмина, форма и цвѣтъ се отличаватъ едни отъ други; отличаватъ се сжщо и по време на узрѣване — едни узрѣватъ по-рано, а друго по-късно. Има и подобрени сортове, които даватъ плодъ повече отъ единъ пжтъ въ годината.

Изобщо малината не е взискателна и вирѣе на всѣка почва и на всѣкакво изложение; особено добре се развива на полужасѣнчени мѣста, каквито именно сж овошнитъ градини. На мѣста изложени на слънце и съ сѣвсемъ плитка и пѣсѣклива почва, малината не дава добри резултати.

Малината се размножава най-добре отъ издѣнки. Издѣнцитъ за посаждане се изваждатъ презъ есенъта или пролѣтъта. Тѣ трѣбва да иматъ добре развити корени, които при посаждането се малко съкращаватъ и потапятъ въ каша отъ прѣстъ и говежди испражнения. Посаждането на издѣнцитъ трѣбва да се извърши веднага следъ изваждането имъ.

Мѣстото, опредѣлено за посаждането на малини, трѣбва да бже добре подготвено, като се обърне на

една дълбочина 40—60 см. и се натори съ изгнилъ торъ или компостъ.

Самото посаждане се извършва по редове, на разстояние 1 метъръ редъ отъ редъ и по 50 см. коренъ отъ коренъ. При посаждането трѣбва се гледа, щото издѣнцитъ да не бждатъ по-дълбоко отъ колкото сж били по-рано. Всѣки новопосаденъ коренъ се залива съ вода и се изрѣзва на 2—3 пжпки надъ земята. По-високитъ резидби не даватъ добри резултати, защото още сжщата година растенията цвѣтятъ и завързватъ закържвени плодове, нѣщо което отслабва и самитъ растения.

Работата около новопосаденитъ малини е въ окопване, резидба, подпирание и наторяване.

Резидбата на малинитъ се състои въ изрѣзване на старитъ плодни прѣчки, веднага следъ обирането на плодоветъ, почистване на излишнитъ издѣнки, които изтощаватъ почвата. Отъ тѣхъ се оставятъ само 5—6, които сж най-добре развити и стоятъ най-близо до главнитъ корени. Тѣ се оставятъ да растатъ свободно или имъ се изрѣзватъ само по-малко върховетъ. Изкаралитъ между редоветъ издѣнки презъ време на копането сжщо се унищожаватъ.

За да може насаждението да се обработва по-лесно и плодоветъ да се развиватъ по-добре, отцѣлнитъ растения се подпиратъ и привързватъ на колове.

Малинитъ съ многото си издѣнки силно изтощаватъ почвата и затова тѣ не трѣбва да се оставятъ на едно и сжщо мѣсто повече отъ 6—8 години. На старитъ мѣста, могатъ пакъ да се насадятъ малини, но следъ 3—4 години, когато почвата се е значително подобрила.

За препорѣчване е щото всѣка година презъ есенъта, малинитъ да се наторяватъ съ добре изгнилъ оборски торъ или компостъ.

Лътното торене съ течни торове дава, сжщо добри резултати.

При сухо време добре е малинитъ да се напояватъ.

Резидба на овощнитъ дървета:

Подрѣзването на овощнитъ дървета е едно отъ най-голѣмитъ изкуства въ овощарството и за него се изискватъ достатъчни знания и опитностъ. Чрезъ подрѣзването, овощното дърво може да се направлява така, както се желае. За голѣмитъ подробности по рѣзидбата на овощнитъ дървета, азъ въ моята малка книжка нѣма да се спирамъ, а ще дамъ на нашия овощаръ онѣзи практически познания, които сж му достатъчни, за да може да даде едно правилно разпределение на основнитъ клонки и оформяване на короната, нѣщо което е първото условие за навременното и редовното плодоношение на дървото.

Подрѣзването на овощнитъ дървета презъ първитъ нѣколко години следъ посаждането имъ, е крайно необходимо. Следъ едно редовно и правилно подрѣзване коронитъ се оформяватъ и се образуватъ повече плодни клонки.

Ако ковопосаденитъ овощни дървета се изоставятъ безъ всѣкаква подрѣзка, както обикновено се прави, на първо мѣсто може да се види, че основнитъ клони които образуватъ короната не се развиватъ еднакво. Нѣкои отъ клонитъ се развиватъ по-силно, други по-слабо, а нѣкои растатъ и криво. Най-важното въ случая е, че короната остава неоформена, гъста и безъ плодни клонки. Отъ дърво съ неподрѣзвана и неоформена корона не може да се очаква едно навременно и редовно плодородие, а сжщо и добре развити плодове.

Чрезъ рѣзидбата се постига:

1) Изравняване развитието на основнитъ клони и създаването на плодни клонки.

2) Дървото се подготвя къмъ навременно и редовно плодородие и

3) Добиване на повече и по-доброкачествени плодове.

Формитъ на коронитъ, които се оформяватъ чрезъ рѣзидбата сж пирамидални и чашообразни.

Последната (чашообразната) форма се смѣта повече като изкуствена и недоходна. Нѣкои специалисти я препоръчватъ, като считатъ, че при тази форма слънцето и въздухътъ намиратъ повече достъпъ, плодетъ се развиватъ по-добре и по дърветата не се явяватъ много болести.

Посоченитъ преимущества сж безспорни. Тази форма, обаче има недостатъци. На първо мѣсто тя изисква едно по-строго подрѣзване, каквото въ една по-голѣма градина е неприложимо, а освенъ това при плодородие основнитъ клони сж изложени на изпочупване.

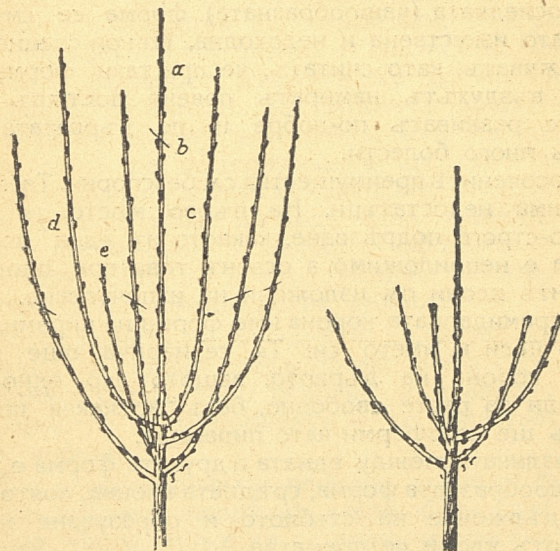
Пирамидалната корона има форма на пирамида, отъ кждето носи и името си. Тя се нарича още и естествена корона на дървото, защото ако едно дърво се остави да расте свободно, безъ всѣкаква подрѣзка, то пакъ ще се оформи като пирамида.

Разликата между едната и другата форма е тази, че при чашообразната форма, срѣдната клонка, която служи за продължение на стеблото и образуване на нови етажи отъ клони се премахва.

Пирамидалната форма, която се смѣта като естествена, за доходно овощарство е най-подходящата. Затова нека разгледаме нейното правилно образуване. Тя се образува отъ 6 основни клонки. Срѣдната се направлява като праворастяща, а останалитъ 5, като странични.

Първата година. Добре отгледани овощни фиданки които сж достигнали желаната височина — за високо-стебленитъ дървета 1·80 — 2 метра, полустебленитъ до 1·50 метра се отрѣзватъ, като се гледа щото най-горната пжпка да бжде добре развита и да стои отвесно на

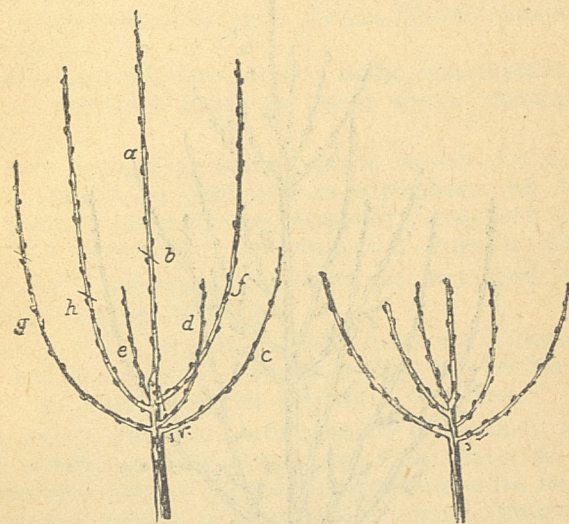
корена. Отъ нея се развива лѣторастъ, който служи за продължение на короната, а отъ послѣдующитѣ на долу 5 пжпки се развиватъ сжщо лѣтораста, които образуватъ страничнитѣ основни клоны на короната. Обр 16 и 17.

неподрѣзана подрѣзана
Обр. 16. Едногодишна нормална корона

Втората година. Рано на пролѣтъ презъ втората година, на едногодишната коронка се подрѣзва право-растящиятъ лѣторастъ, който служи за продължение на короната, приблизително до две третини отъ дължината му, като се гледа щото най-горната пжпка да стои отвесно на чепчето, кждето е рѣзано първата година. Страничнитѣ лѣтораста сжщо се подрѣзватъ.

Силнитѣ се подрѣзватъ по дълго, а слабитѣ по-кжсо, за да могатъ да се засилятъ. Тѣ обикновенно се режатъ на дължина повече отъ две третини. Най-горнитѣ пжпки, които ще послужатъ за продължение на клонитѣ се оставятъ отъ външна страна, така щото клонитѣ да взематъ посока въ страни и нагоре.

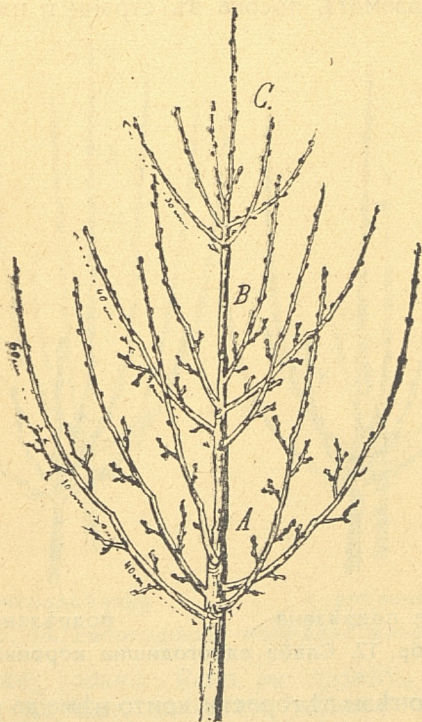
не подрѣзана подрѣзана
Обр. 17. Слаба едногодишна коронка

Всички онѣзи лѣтораста, които нѣма да влѣзнатъ въ оформяването на короната се отрѣзватъ до основи. Въ края на втората година короната се вече оформява съ една по-силна срѣдна ось и странични клоны.

Третата година. Презъ третата година клонитѣ се подрѣзватъ, сжщо както презъ втората година — срѣд-

ниятъ и страничните клони се съкращаватъ приблизително на една третина.

При рѣзидбата на клонитѣ, особено внимание трѣбва да се обръща за направлението на последнитѣ пжпки,

Обр. 18. Три годишна корона съ оформени етажи

до които се подрѣзватъ клонитѣ. Последната пжпка на праворастящия клонъ трѣбва да стои отвесно надъ чепчето, кждето клона е билъ отрѣзанъ предната година,

а страничните пжпки да бждатъ сжщо така отъ външна страна за направление на клонитѣ въ страни и нагоре.

При оформяването на коронитѣ има често случаи, когато се налага щото най горнитѣ пжпки на нѣкои отъ страничните клони да се оставятъ отъ страни въ зависимостъ отъ това, на кжде трѣбва да се насочи клона.

Страничните клони на една правилно оформена корона, трѣбва бждатъ подъ жгълъ 50—60 градуси отъ срѣдния клонъ.

При дървета които растатъ лошо, правилното оформяване на коронитѣ може да стане чрезъ превързване и подпорки.

И сега всички излишни клони, които не влизатъ въ образуването на коронитѣ се отрѣзватъ до основи. Презъ третата година вече изпъкватъ етажитѣ на сжщинската и естествена пирамидална корона. Обр. 18.

Следующитѣ години етажитѣ на коронитѣ се подрѣзватъ по сжщия начинъ.

Следъ 4—5 годишно подрѣзване на коронитѣ по начина, който описваме по-горе, може да се каже, че основата на една правилна корона е сложена.

По-нататкъ такава резидба не е нужна и дървото се оставя да расте свободно. Резидбата на оформената вече корона се състои въ отстранението на нѣкои криворастящи части и изсъхнали клони, които биха могли да задушватъ короната, или съ други думи казано, да се извършва редовно прорѣдяване на короната, защото дърво съ добре проредена корона дава по-хубави и по-ценни плодове. Обр. 19

Подрѣзването на коронитѣ се извършва обикновено рано презъ пролѣтѣта. Може, обаче, да се извърши и презъ есенѣта. При нашитѣ условия есеното подрѣзване не можемъ да препорѣчаме, защото образуванитѣ рани не могатъ да зарастатъ и презъ зимата може да настѣпи измръзване на подрѣзанитѣ клони.

Формови овощни дървета.

Казахме, че презъ резидбата, овощнитѣ дървета могат да се направляватъ така, както се желае, т. е. да се приспособяватъ на разни изкуствени форми.

За едно формово овощарство нуждни сж много сръдства и се изискватъ специални познания и опитностъ.

Като преимущество на формовитѣ овощни дървета може да се вземе следното:

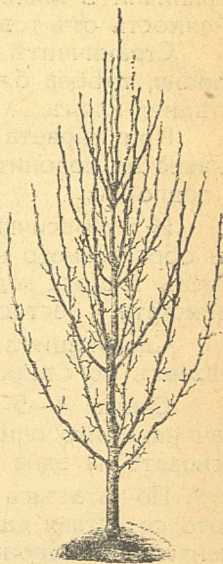
1) формови дървета могатъ да се отглеждатъ на съвсемъ малки пространства като се използватъ и стени на нѣкои здания, стига да има достатъчно слънце и въздухъ;

2) При формовитѣ дървета плодараждане може да настъпи 2 — 3 години слѣдъ посаждането имъ и

3. Могатъ да се получатъ по-доброкачествени плодове, но за това пѣкъ малки реколти.

Затоа намираме за излишно да препоръчаме нѣкакво формово овощарство. Защото то е така да се каже „люксозно овощарство“, което при нашитѣ условия нѣма никакво стопанско значение. Важното, което трѣбва да се знае при формовитѣ овощни дървета е, че тѣ трѣбва да сж присадени на слабо растящи подложки — ябълката на дусенъ и парадисъ, за крушата на дюля и др.

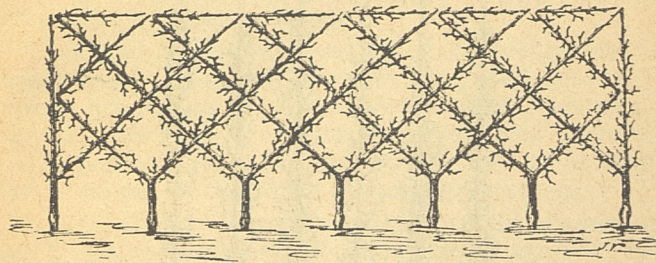
Изкуствениѣ форми на овощнитѣ дървета се отглеждатъ повечето въ форми, на кордони и палмети. Обр. 20 и 21. Отглеждатъ се и въ други фор-

Обр. 19. Низкостеблено дърво съ оформени етажи

ми, даже и беседки, но на тѣхъ не се отдава голѣмо значение.

За образуването на каквито и да било изкуствени форми, нужно е предварително да се приготви скелетъ отъ колци, летви, телъ и пр. по който скелетъ се отвеждатъ клонитѣ. Обр. 20 и 21.

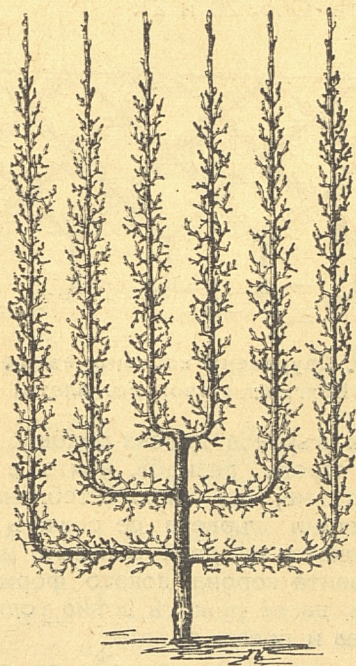

Обр. 20. Двураменъ кордонъ въ форма V.
(Белгийски овощенъ плетъ)

Формовитѣ дървета трѣбва редовно да се подхвърлятъ на една строга резидба, която е голѣмо изкуство. Ние видѣхме, че високостебленитѣ и полустебленитѣ овощни дървета се режатъ само първитѣ 4—5 години, докато се даде основата на една добре и правилно развита корона, докато формовитѣ овощни дървета трѣбва да се режатъ всѣка година, както рано на пролѣтъ, така и презъ лѣтото.

Лѣтната или зелената резидба се състои въ отстранението на всички излишни филизи и прещипване (прекръшване, пензиране) по на 3 листа всички онѣзи филизи, които сж се развили отъ основнитѣ пжпки на ланскитѣ лѣтораста и които се подготвятъ, за да ги замѣстятъ.

Филизитъ, които служатъ за продължение на основнитъ клони, презъ лътото не се режатъ (пензиратъ). Зеленатарезидба на формовитъ дървета се предприема тогава, когато филизитъ сж образували 8—10 листа.

Обр. 21. Триетажна палмета
въ форма на вѣтрило

Първото кършене се извършва на 3 пжпки, второто на 2 пжпки и третото, което се предприема рѣдко на една пжпка.

Лѣтното кършене има за целъ да спре продължаването растежа на лѣтораститъ, за да се образуватъ плодни пжпки.

Основнитъ начала при резидбата на формовитъ дървета сж:

1. Равномѣрно разпредѣление на соковетъ въ всички части на дървото;
2. Спиране буйния растежъ на дървото, за да се образуватъ плодни пжпки.

Както при резидбата на високостебленитъ и полустебленитъ дървета, така и при формовитъ, трѣбва преди всичко да се познаватъ плоднитъ клонки, или съ други думи казано плодовитъ строители, защото ако не ги познаваме, резидбата, която ще има да се върши, ще бже по скоро пакостна отколкото полезна.

На първо мѣсто добре трѣбва да познаваме пжпитъ. Тѣ биватъ плодни и листни. Плоднитъ пжпки се различаватъ отъ листнитъ, че сж по-изпъкнали и закржглени, докато листнитъ сж по-малки и заострени. Плоднитъ пжпки по крушитъ и ябълкитъ се образуватъ и на по-стари клони, докато у прасковитъ и нѣкой други костилкови се явяватъ на едногодишни лѣтораста като странични пжпки.

Формирането на плоднитъ пжпки обикновено става презъ месецъ августъ. За пжпитъ тукъ ще се спреме и на единъ много важенъ въпросъ, който трѣбва да се знае, а именно: защо всички сортове не раждатъ всѣка година. Казахъ, че плоднитъ пжпки се образуватъ къмъ месецъ августъ, а знаемъ, че плодоветъ на кжснозрѣещитъ сортове се обиратъ отъ дърветата презъ есенъта, когато вече имаме едно пълно спиране на вегитацията. Презъ месецъ августъ, когато дървото трѣбва да образува плодни пжпки, всички хранителни материи се изчерпаватъ отъ плодоветъ, които сж по дървото и такива за образуване на плодни пжпки оставатъ малко

или никакъ. И затова къснозрѣещитѣ сортове раждатъ обикновенно презъ година.

Следъ пжпкитѣ трѣбва да се познаватъ добре кжситѣ и кржгли плодни клонки, едногодишнитѣ клонки, плодовитѣ кисийки и пензиранитѣ клончета.

Резидбата на разнитѣ видове формови дървета съ изключение на прасковата е почти еднаква.

Като правило трѣбва да се знае, че пжпкитѣ, къситѣ и дълги клонки и кисийкитѣ не се режатъ. Пензиранитѣ клончета се режатъ въ зависимостъ отъ силата на дървото.

Правилата за рѣзване на етажнитѣ клони сж почти сжщитѣ, които разгледахме при резидбата на високо-стебленитѣ форми. Да се спирамъ повече и разглеждамъ съ по-голѣми подробности резидбата на формовитѣ дървета намирамъ за излишно, защото както и по-напредъ споменахъ, при нашитѣ условия формовото овощство е нерентабилно и не трѣбва да му се дава мѣсто, освенъ въ нѣкои малки любителски градини.

Подмладяване на овощнитѣ дървета.

Често се случва, че следъ години, нѣкои дървета въ градинитѣ се повреждатъ или преставатъ да се развиватъ повече, вследствие на което не даватъ плодове или пжкъ даватъ, но малко и долнокачествени.

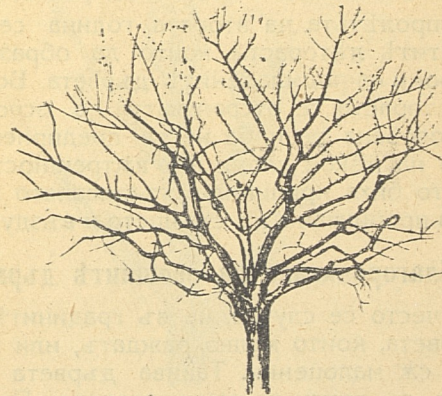
Главни причини за това сж, че почвата е изтощена и дърветата не могатъ достатъчно да се изхранватъ, или пжкъ сж отслабнали отъ ранно и изобилно раждане. Повреждането на овощнитѣ дървета може да се дължи още и на това, че тѣ сж засадени на неподходящи за тѣхъ почви, за което споменахъ още въ началото.

Ако дърветата сж заболѣли затова, че сж посадени на неподходяща почва, като плитка и съ непропусклива подпочва, или съ плитка подпочвена вода, подмладяването

нѣма да даде никакви резултати и не трѣбва да се предприема. Подмладяването на дърветата се предприема, само когато тѣ сж засадени на подходяща почва и когато стопанининътъ е доволенъ отъ самия сортъ, който добре го възнаграждава.

Подмладяването се извършва есенъта веднага следъ опадане на листата.

То може да се предприеме на всички видове овощни дървета, съ изключение на черешитѣ, кайсиитѣ и прасковитѣ.

Обр. 22. Подмладена корона

Преди подмладяването дърветата трѣва да се на-торятъ много силно и то по възможностъ съ добре изгнилъ оборски торъ. Следъ това, другата важна операция е изрѣзването на клонитѣ. Нѣкои овощари препоръчватъ изрѣзването на всички клони на 1 метъръ височина отъ главното стебло, а нѣкои на една по-голѣма частъ отъ клонитѣ, като частъ отъ второстепеннитѣ клони по короната се оставятъ неизрѣзани, така

че короната да изглежда, като силно проредена, а не изрѣзана.

Съ последния начинъ на изрѣзване се цели да се запази формата на короната. Изрѣзването на клонитѣ трѣбва да се извършва съ триони и ранитѣ да се изглаждатъ. Нужно е всички рани да бждатъ замазани съ овощарски восъкъ или пѣкъ, ако такъвъ нѣма да се замажатъ съ обикновенъ боровъ катранъ.

На следующата година презъ пролѣтѣта, изрѣзанитѣ дървета изкарватъ буйни лѣторасты, които първата година се оставятъ свободно да растатъ.

Презъ пролѣтѣта на втората година се избиратъ добре развититѣ лѣторасты, които да образуватъ бждащитѣ корони на подмладенитѣ дървета. Всички други изкарвали лѣторасты се отстраняватъ до основи. Следъ това друга особена резидба не се предприема, освенъ изрѣзването на нѣкои клони изъ вътрешността на коронитѣ, които биха причинили сгѣстяването имъ, което ще пречи за проникване на слънцето и въздуха. Обр. 22

Преоблагородяване на овощнитѣ дървета.

Много често се случва, че въ градинитѣ попадатъ овощни дървета, които малко раждатъ, или пѣкъ плодоветѣ имъ сж малоценни. Такива дървета се преоблагородяватъ съ други по-ценни сортове. Преоблагороденитѣ дървета следъ 3—4 години даватъ и по-хубави плодове.

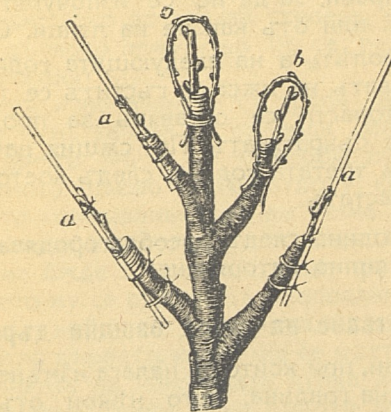
Много стари дървета, обаче, не се поддаватъ на преоблагородяване. Не трѣбва да се бърза съ преоблагородяването на млади дървета, чиито качества не се знаятъ добре. Успѣшно то може да се извършва на дървета до 30 годишна възраст.

Като правило трѣбва да се знае, че както на по-младитѣ, така и на по-възрастнитѣ дървета, цѣлата корона се изрѣзва и преоблагородява на единъ пжтъ.

Изрѣзването на клонитѣ се предприема на потънки мѣста — не по-дебели отъ 6 см. въ диаметръ. Клони по-дебели отъ 6 см. не се преоблагородяватъ.

Преоблагородяването подъ кора дава най-добри резултати и него препорѣчвамъ.

Обикновено на клони дебелы 1—2 см. се слага 1 калемъ, до 2—3 см. — 2 калема, а къмъ 3—6 см. — 3—4 калема. Облагородяването подъ кора може да се предприеме, когато соковетѣ по дървото сж се раздвигатъ.

Обр. 23. Преоблагородена корона съ превръзки за запазване на калемитѣ отъ птици и вѣтъръ.

жили и кората лесно се отдѣля отъ дървесината. Разбира се, че калемитѣ трѣбва да бждатъ запазени неразвити.

При облагородяването тѣ трѣбва добре да се привържатъ съ лико и внимателно да се замажатъ съ овощарски восъкъ.

Да не се забравя още, че при изрѣзването на клонитѣ, по короната трѣбва да се оставятъ по нѣколко лѣтораста, които да подпомагатъ за раздвижването на соковетѣ и по-сигурното прихващане на калемитѣ.

Презъ лѣтото, когато пжкитѣ на калемитѣ сж вече развити, изкаралитѣ по клонитѣ „вълци“ се отстраняватъ до основи. Калемитѣ постепенно се разхлабятъ отъ ликото, а растящитѣ филизи отъ калемитѣ се внимателно привързватъ на предварително завързани за клонитѣ пржчки.

Това се прави, за да не се изпочупятъ филизитѣ отъ вѣтроветѣ или отъ кацане на птици. Обр. № 23.

Прѣзъ пролѣтѣта на следующата година лѣтораститѣ се изрѣзватъ на кжсо и гѣститѣ се проредяватъ. Срѣднитѣ лѣтораста се оставятъ за продължение, а страничнитѣ се съкратяватъ. По сжщия начинъ се постѣпва и презъ третата година, следъ което се оставятъ свободно да растатъ.

Втората година следъ преоблагородяването се препоржчва едно силно наторяване.

Премѣстване на стари овощни дървета.

Има случаи, при които се налага измѣнението плана на нѣкоя овощна градина, като нѣкои отъ дърветата вмѣсто да се сѣкатъ, могатъ да се извадатъ и пренесатъ на друго мѣсто, или пжкъ да се разрежи гѣсто насадена овощна градина.

Най-подходяще време за премѣстване на стари овощни дървета е есенѣта и зимата. При премѣстването на такива дървета, коренитѣ имъ се твърде много повреждатъ, затова и коронитѣ имъ се съкращаватъ, като всички по-дебели клони се изрѣзватъ. При изрѣзването на клонитѣ се гледа, щото младитѣ клонки да се запазятъ.

За предпочитане е, дървото да се пренесе на новото мѣсто заедно съ прѣстъ около коренитѣ, но понеже презъ есенѣта и пролѣтѣта това е мжчно, когато искаме да премѣстиме такива дървета заедно съ земя около коренитѣ, за препоржчане е, премѣстването да се извърши презъ зимата, при настѣпването на студовѣтѣ. Около дървото се изкопава 80—150 см. (споредъ голѣмината на дървото) достатъчно широкъ трапъ и отъ 70 см. до 1 метъръ дълбокъ. Всички корени, които при изкопаването на трапа се появатъ, се изрѣзватъ. Изкопаниятъ трапъ се оставя откритъ, до като земята около коренитѣ замръзне до такава степенъ, щото при пренасянето на дървото земята да не се разпадне и коренитѣ да не се оголятъ.

Следъ изкопаването на трапа около дървото, ако земята е суха, залива се съ вода. При това трѣбва да се има предъ видъ, че е необходимо да се подкопае подъ самото дърво, като отдолу се постави и дѣска, така щото изваждането му да стане по-лесно.

Мѣстото кждето ще се сажда изваденото дърво, трѣбва да бжде приготвено още презъ есенѣта. Приготвлението му се състои въ изкопаването на дупка и то на такава дълбочина и ширина, на каквата е изкопанъ трапа около дървото, което ще се мѣсти. За препоржчване е, широчината на изкопаната дупка да бжде съ около 50 см. по-широка. Добре е на дѣното да се сложи ситна земя, съ добре изгнилъ торъ.

Ако дървото се пренася на голѣмо разстояние, коренитѣ и земята се превързватъ съ вжжета или синджирѣ.

Премѣстеното дърво трѣбва да се остави 20—25 см. по-високо отъ повърхността на земята, защото впоследствие тя се оляга. Дупката наоколо се запълва съ земя, която здраво се трамбува съ колове. Следъ това трѣбва да се взематъ мѣрки за запазване на дървото отъ вѣтроветѣ. Това може да стане съ вжжета, които

се завързват на горния край на короната, и чрез колове забити в земята на една значителна дължина от дървото. За да не се наранява дървото, под превръзката се слага слама, парцали или дъсчици.

Нъкои овощари премъстват възрастни дървета през есента или пролътта съ оголени корени, но въ случая тръбва да се положат по-голми грижи за прехващането на дървото. На първо мъсто тръбва да се пригответи добра торна земя, която много внимателно да се сложи и набие около коренитъ. Друго важно нъщо е редовното и изобилно заливане на дървото. Стъблото му тръбва да се увие съ мъхъ или слама, която през лътото редово да се мокри.

Изкореняване и замъстване на стари овощни дървета.

Има случаи, когато се налага да се изкоренят стари овощни градини и на сжщото мъсто да се насадят нови дървета. Тръбва да се знае, че почвата на таква мъста е уморена (изтощена) и новопасаденитъ дървета не могат да се развиватъ. За възстановяване силата на такава почва, нуждни сж 4—5 години, следъ което могат да се садятъ нови дървета.

Нови дървета биха могли да се садятъ и веднага следъ изкореняването на старитъ, но почвата на дълбочина 70 см. да бжде замъстена съ друга неизтощена земя.

Премахване безплодието на буйнорастящи дървета.

Въ случай, че въ градината има дървета, които растатъ буйно и дълги години сж безплодни, буйниятъ имъ растежъ се спира. Спирането на растежа се извършва, като се откриятъ и изрежатъ частъ отъ коренитъ имъ, или пъкъ шийката на дървото се превърже съ тънъкъ телеграфенъ телъ, който на вителъ се здраво пристяга докато се впие въ кората. Чрезъ превързването на

шийката циркулацията на соковетъ намалява и презъ месецъ августъ може съ сигурностъ да се очаква образуването на плодни пжпки и цвтене на следующата година. Телътъ отъ шийката се махва веднага следъ спиране на вегитацията.

Торене на овощнитъ дървета.

Както е извъстно, всъки единъ организъмъ за своето развитие и сжществуване има нужда отъ храна. Така и овощнитъ дървета, които се развиватъ и даватъ плодове се нуждаятъ отъ достатъчно количество хранителни материи, които тъ черпятъ отъ земята и въздуха. Като се знае, че дърветата дълги години растатъ и се развиватъ на едно мъсто — на всички може да стане ясно, че хранителнитъ материали, които дърветата черпятъ отъ земята се намаляватъ, почвата обеднява, плодородието на дърветата спира и най-после, бавно, но сигурно дърветата загиватъ. Чрезъ торенето се даватъ онъзи хранителни материали, които сж необходими за развитието на самитъ дървета и плодоветъ имъ. Отъ особено значение е торенето на старитъ овощни дървета.

Безъ торене, всички други работи, даже и успъшната борба срещу вредителитъ, губятъ всъкакво значение.

Главнитъ хранителни материяли за овощнитъ дървета сж: азотъ, калии, фосфорна киселина и варъ; тъзи елементи въ повечето случаи, се намиратъ въ почвата, кжде въ повече, кжде въ по-малки количества. Има, обаче, и почви, въ които липсватъ. Азотътъ действува за развитието на дърветата и листата, а фосфорната киселина и калия — за образуването на плоднитъ пжпки, за развитието и боядисването на плодоветъ.

Тороветъ, съ които се торятъ овощнитъ дървета сж естествени, като оборския и заходовия, пикочъта

и други и изкуствени, като чилската силитра, която е във формата на сол, костеното брашно, калия и други специалитети, като нитрофорска и пр. Изкуственият торове са релативни (едностранчиви), защото всеки един от тях съдържа само един елемент; така например Чилската силитра съдържа само азот, фосфорната киселина — само фосфат и пр. Естествените торове, като оборския, заходовия, компоста и пр. съдържат в себе си всички основни елементи, които служат като хранителни материали на дърветата. И за това те за нас имат по-голямо значение.

През пролетта на дърветата са нужни повече азот и калий, за да се образуват по-силни филизи. А през август и септември фосфат и калий служат за образуване на плодни пъпки и резервни материали. От това следва и въпросът, кога да се тори. Торенето на дърветата зависи преди всичко от състава на тора и целта, която се преследва.

Някои препоръчват торенето на овощните дървета да се извършва на три пъти, или с други думи на три сезона: пролетта, лятото и есента.

През пролетното торене да преобладават азотните и калиеви торове, през лятото фосфатите, и през есента останалите.

Течното торене има това преимущество, че дърветата могат да приемат тора като храна веднага след торенето.

Течни торове могат да се приготвят от пикочта, която се разрежда 1:2 т. е. на кофа пикоч две кофи вода и от прясни говежди изпражнения, разреждени достатъчно с вода.

Овчите изпражнения са също богати на азот и силно разреждени с вода се внасят в почвата.

Заходовият тор също.

С оборския тор най-добре е да се тори през есента и зимата. Есенното торене има това преиму-

щество, че още през зимата хранителните материали се разлагат и през пролетта дървото може да ги черпи направо като храна.

Доброто развитие на овощните дървета зависи още и от обработката на почвата в градините. Когато почвата между дърветата се разработва, торенето може да се подпомага и с засъвяването на пеперудовидни растения, като фасул, фий, зеле и др., които събират от въздуха големи количества азот и го предават в почвата.

Дървета, засадени върху целини (неразработени места) не се развиват добре и на тях не може да се разчита за един достатъчен и сигурен доход.

Пичове или вълци по овощните дървета.

Така наречените вълци са ялови тънки и буйни филизи, които се явяват по клоните и стъблото, когато дървото започне да страда, или пък равновесието между короната и корените е нарушено.

По-важни причини за това са:

1) Излишно торене.

2) Изтощена почва.

3) Болни корени или друго физическо разстройство на дървото.

4) Прекалено рязане на дървото.

Особено често вълците се явяват по подмладените и преоблагородени дървета, понеже техните клони се силно съкращават.

По-важните болести и неприятели по овощните дървета и изпитани средства за тяхното унищожение.

Освен известните вредители на овощните дървета, като зайци, птици и др. и вредите от атмосферните влияния, като измръзване, градушки и пр., овощните дървета са изложени на много болести и неприят-

тели, които повреждат дърветата и плодовете, намаляват, или съвсем унищожават цъли реколти.

Всички други сезонни работи около овощните градини, макар и извършени добре и навреме, остават безъ всякаво значение, ако не сж взети мърки и за една правилна борба съ появилитъ се болести и неприятели. За унищожението както на растителнитъ, така и на животинскитъ вредители по овощнитъ дървета, науката е открила доста срѣдства. За една успешна борба, обаче, преди всичко, нужно е да се познаватъ вредителитъ, да се знаятъ особенноститъ на тѣхния животъ и развитие и борбата да се започне на време.

Тукъ ще разгледамъ на кратко, нѣкои отъ по-важнитъ болести и неприятели по овощнитъ дървета като посоча и изпитани срѣдства за тѣхното унищожение.

Неприятелитъ на овощнитъ дървета раздѣляме на *растителни и животински*. Растителнитъ неприятели сж микроскопически гъби или гъбни болести, които се размножаватъ, чрезъ малки и съ просто око невидими клетки, наречени спори. Следъ пълното си развитие, споритъ се отдѣлятъ и заразяватъ други мѣста, кждето при благоприятни условия се развиватъ много бърже. Борбата срещу гъбнитъ болести се състои въ унищожението именно на тѣзи гъбни спори. Тя се води чрезъ пръскане, съ специално приготвени разтвори и прахове, които не сж вредни за самитъ дървета и плодове.

По-важни отъ растителнитъ неприятели сж:

1. *Кждравостъ по листата на прасковата*. Заболѣлитъ листа се сгърчватъ, като измѣнятъ формата си и ставатъ розови и кждрави. Тѣ лесно се чупятъ. Гжбата не оставя незасѣгнати, както върховетъ на плоднитъ филизи така и плодоветъ.

Унищожение: Изрѣзване и изгаряне на всички болни клони и трикратно пръскане съ „бордолезовъ разтворъ“. За препорѣчване е, първото пръскане да се извърши съ 1½%, а второто и трето съ по 1 %.

2. *Рожкови или кесийки по сливитъ*. Тѣ сж деформирани плодове, въ цвѣтоветъ на които сж попаднали мицели отъ гжбата.

Унищожение: Събиране и изгаряне на всички рожкови и редовно пръскане, както рано на пролѣтъ преди развитието на пжкитъ, така и презъ лѣтото.

3. *Дяволска метла*. По клонитъ на овощнитъ дървета, особено по сливитъ и зарзалитъ често се виждатъ гъсти клонки, които иматъ видъ на метла. Листата на тѣзи клонки сж по-дребни и по-дебели.

Унищожение: Изрѣзване на клонитъ до здраво мѣсто и пръскане съ „бордолезовъ разтворъ“, както при рожковитъ по сливитъ и кждравостъта по прасковитъ.

4. *Ржда по листата на крушитъ*. Това е сжщо гжбна болестъ, която напада листата и често пжти въ такива размѣри, щото замедлява цѣлия растежъ на дървото.

Гжбата атакува листата отъ долната страна, а отъ горната се образуватъ изпъкнали мѣхурчета.

Унищожение: Събиране и изгаряне на всички листа и пръскане.

5. *Черно гниене на плодоветъ*. Черното гниене или монилиа, която причинява загиването на плодоветъ, напада още цвѣтоветъ и младитъ филизи, които могатъ да изсъхнатъ. Отъ монилиа се нападатъ ябълкитъ, крушитъ, сливитъ, черешитъ, кайситъ и други видове овощни дървета.

Унищожение: Изрѣзване и изгаряне на всички заразени клонки; събиране и изгаряне на всички болни плодове и листа. Зимно и лѣтно пръскане на овощнитъ дървета съ „Бордолезовъ“ разтворъ.

6. *Струпясване по крушитъ*, Струпясването (фузидиумътъ) е често явление по крушитъ при влажнитъ и засѣнчени градини. Плодоветъ отъ струпясването оставатъ неразвити, напукватъ се и губятъ своя външенъ видъ. Освенъ по плодоветъ, болестта се разпростира масово по листата и младитъ клонки. Нападнатитъ листа изсѣхватъ и падатъ, а младитъ клони се напукватъ като плодоветъ.

Отъ сжщата гжба се нападатъ ябълкитъ и кайсиитъ, особено бѣлата зимна калвила.

Унищожение: Изрѣзване и изгаряне на всички разени клонки и листа, събиране и изгаряне на всички болни плодове. Зимно прѣскане съ 5—6% „Бордолезовъ равтворъ“ и редовно лѣтно прѣскане съ 1½% разтворъ.

7. *Ржда по листата на сливитъ*. Гжбата атакува листата отъ долната страна, а по горната се образуватъ изпъкнали червени петна. При сухо време се развиватъ бърже и разрушаватъ цѣлата листна пета, вследствие на което функциитъ на листата спиратъ. Правилното развитие на плодоветъ и дървото се замедлява. Тази болестъ нанася поражения, които се отразяватъ на следната година. Сжщитъ петна се явяватъ и по бадема.

Унищожение: Събиране и изгаряне на всички листа. Прекопаване на почвата подъ дърветата, като се наръсва съ варъ. Зимно и лѣтно прѣскане.

8. *Шарка по сливитъ*. За тази болестъ се вдигна голѣмъ шумъ и се водиха много полемики, за които нѣма да се спирамъ, а само ще дамъ нѣкои сведения за признацитъ и препоръчаната борба. Презъ първитъ години по заразенитъ дървета не се забелѣзва нѣщо особено, освенъ че листата добиватъ музайченъ цвѣтъ. Петната се забелѣзватъ по-добре, когато се гледатъ на сѣнка.

По заразенитъ отъ шарка дървета, при едно внимателно наблюдение се забелѣзва бавенъ упадѣкъ на общото състояние на дървото, преждевременно узрѣване на плодоветъ и образуване на една грапава повърхност, която наподобява грапавината по лицето на човѣкъ, който е страдалъ отъ шарка. При раздрусване на болнитъ дървета плодоветъ много лесно и масово падатъ.

Унищожение: Препоръчаната борба се състои въ изкореняване на болнитъ дървета, и ефикасна борба противъ щитоносната въшка, която не само, че е единъ голѣмъ вредителъ на овоцнитъ дървета, но се подозира и въ разпространение на шарката.

9. *Ракъ по овоцнитъ дървета*. Това сж рани по стеблата и клонитъ на дърветата, които се причиняватъ отъ гжба. По дебелитъ клони се образуватъ рани, характерното въ които е *надебелѣни краища*, а младитъ болестта ги обхваща *околоврѣстъ* и изсѣхватъ.

Ракътъ по овоцнитъ дървета се явява въ открита и закрыта форма. При открития ракъ раната е открита и ясно се вижда умъртвената дървесина, а при закрытия ракъ се образуватъ надебелявания, които закриватъ раната.

Унищожение: Внимателно изрѣзване на заболѣлото мѣсто до здраво, като се замаже съ чистъ боровъ катранъ или овоцарски мехлемъ.

Всички отрѣзани части се изгарятъ.

10. *Брашнеста мана*. Брашнестата мана или „Пепелницата“ напада, както овоцнитъ дървета, така розитъ и нѣкои други храсти. Тя се причинява сжщо отъ гджи.

Унищожение: Изрѣзване на заразенитъ листа и лѣтораста и напращане съ сѣренъ прахъ (тюкюртъ).

11. *Имелъ*. Това е храстъ-паразитъ, който расте по клонитъ на овощнитъ и нѣкои горски дървета. Той изсмуква соковетъ на дърветата.

Унищожение: Изрѣзване и изгаряне на клонитъ, върху които се е настанилъ.

12. *Болести по коренитъ*. Тѣ сж много, но отъ тѣхъ най-опасната е, „чумата“ по коренитъ, която се явява въ видъ на сиви люспи. Болестъта прониква навътре въ коренитъ и ги умъртвява.

Унищожение: Премахване на болнитъ дървета и изгаряне на коренитъ имъ. Мѣстото на болнитъ корени трѣбва да се насипе съ варъ. Ако то е мокро, препоръчва се да се изсуши чрезъ дренаже, като се изкопаятъ отводнителни канали.

Животинскитъ неприятели. Това сж насѣкоми, които се размножаватъ обикновено чрезъ яйца, снасяни по разнитъ части на дърветата. Следъ като се излюпятъ, като ларви или развити насѣкоми, пробиватъ и изгризватъ цвѣтнитъ пжпки на младитъ лѣтораста и плодове, повреждатъ и нааяждатъ листата, пробиватъ входи по клонитъ и стеблата, разрушаватъ ликото подъ кората, повреждатъ коренитъ и пр.

Животинскитъ неприятели сж много и разнообразни. За насъ най-важнитъ отъ тѣхъ сж групата „Хоботници“, които чрезъ своитъ устни и хоботни органи нааяждатъ зеленитъ части на дърветата и изсмукватъ соковетъ, вследствие на което младитъ филизи и листа се повреждатъ. Бръмбаритъ сжщо изгризватъ листата, цвѣтоветъ и лѣтораститъ; плодовитъ оси, ларвитъ на които се хранятъ съ хлорофила на листата и ги превръщатъ на скелетъ, пробиватъ още малкитъ плодове. Пеперудитъ сжщо причиняватъ вреди, защото гъсеницитъ имъ се хранятъ отъ зеленитъ части на дърветата, като нѣкои отъ тѣхъ правятъ входи въ дървесината на клонитъ и стеблата.

По-важнитъ животински неприятели сж:

1. *Листни въшки*. Това сж единъ голѣмъ родъ насѣкоми, които правятъ поражения не само по листата на овощнитъ дървета, но и по листата на всички други растения, особено по зеленчуцитъ. Тѣ всички принадлежатъ къмъ единъ родъ и по форма и животъ не се различаватъ. Различаватъ се само по цвѣта на тѣлото си. Цвѣтътъ имъ е въ зависимостъ отъ растението, което тѣ нападатъ и на което живѣятъ. Едни отъ тѣхъ добиватъ свѣтло-зеленъ цвѣтъ, нѣкои розовъ, а нѣкои и черъ цвѣтъ.

Листнитъ въшки впиватъ своитъ смукалца въ нежната кора на младитъ пжпки, филизитъ и листата, като смучатъ сока на растението, за да се хранятъ. Съ това не само, че отнематъ сока на растението, но предизвикватъ едно завиване и закръжавяване на листата, съ което нарушаватъ функциитъ на растителнитъ органи.

Благоприятно условие за развитието на въшкитъ е тихото и топло време. Въ влажно, студено и много сухо време тѣ се развиватъ по-слабо.

Характерното въ развитието на листнитъ въшки е, че се явяватъ въ три генерации, и се размножаватъ безъ оплодяване. Въ последната генерация, която се явява къмъ есенъта, има и крилати индивиди. Тѣхното предназначение е, да поддържатъ рода. При сжстствието на листнитъ въшки по овощнитъ дървета може да се забележи отъ движението на мравкитъ. Щомъ по нѣкое дърво се забележи движение на мравки, съ положителностъ може да се каже, че дървото е нападнато отъ листни въшки, защото мравкитъ много лакомо ядатъ изверженията имъ, като сжщевременно разпространяватъ въшкитъ.

Унищожение: Едно отъ предварителнитъ условия за унищожението на тѣзи голѣми вредители е започването борбата на време. Срѣдства за унищожението на въшкитъ има много, но нѣкои отъ тѣхъ сж доста скъпи и не се намиратъ подъ ржка. Подръчно и ефтино

срѣдство е тютюновиятъ екстрактъ (отвара), който може да се приготви отъ бракуванъ тютюнъ.

Единъ килограмъ тютюнъ се вари въ 10 литри вода въ продължение на 30 — 40 минути, следъ като водата заври. Следъ това отварата се прецежда и се прѣска.

Въ моята дълга практика съмъ си служилъ и препоръчвамъ „Калиевия сапунъ“, който е приготвенъ въ форма на каша. Продава се въ всички дрогерии и аптеки. Най-ефтино, обаче го продава *българското земледѣлско дружество*.

На една газова тенекия вода се слагатъ 4 супени лъжици сапунена каша. Приготвлението става така: Тенекията съ вода се поставя на огъня и се държи до завиране, следъ което се сваля на земята и се слага сапуна, като се бърка съ пръчка, до като се стопи и разтвората изстине. Съ това сапунената емулзия е готова за прѣскане на нападнатитѣ листа.

Както и по-напредъ споменахъ, нападнатитѣ листа се сгърчватъ, а щомъ тѣ сж вече сгърчени, прѣскането имъ не е успѣшно, защото долнитѣ страни на листата, кждето обикновено нападнатъ въшките, оставатъ ненамокрени. Затова за препоръчване е, разтворътъ да се поставя въ паници или нѣкои други подобни съдове, като нападнатитѣ клонки внимателно се изкривяватъ и потапятъ въ разтвора. Съ разтворъ отъ Калиевъ сапунъ съ голѣмъ успѣхъ съмъ унищожавалъ листнитѣ въшки по зеленчуцитѣ и динитѣ. Силата на разтвора се запазва за по-дълго време, но добре е всѣкога да се приготвява прѣсенъ, като не се забравя, че при всѣко прѣскане трѣбва да се разбърква.

2. *Крѣвната въшка*. Тя обикновенно напада ябълкитѣ, като се впира въ младитѣ и нежни тъкани, и съ това предизвиква рани и болезнени подувания по клонитѣ на дървото.

Характерното въ нейния животъ е, че лѣтно време живѣе въ колони по клонитѣ на дърветата и стеблата, а зимно време се смѣква въ коренитѣ.

Тамъ, кждето се е загнѣздила, изглежда като че ли клонътъ е посипанъ съ памукъ, а като се размачка, образува се едно червено вещество, което има видъ на „крѣвъ“. Отъ това е получила и името си „Крѣвна въшка“. До неотдавна се смѣташе, че нейното унищожение е невъзможно и се препоръчваше, щото единъ пжтъ ябълкитѣ заразени отъ крѣвната въшка, да бждатъ унищожени. Въ практиката, обаче, това схващане се оказа погрѣшно. Защото нападнатитѣ дървета много лесно могатъ да се поддържатъ чисти отъ въшката.

Унищожение: Рано презъ пролѣтта, когато въшките сж още около шийкитѣ и коренитѣ, приготвява се варово млѣко, въ което може да се сложи малко „Поташовъ карбонатъ“ и сода на кристали, а може и само варово млѣко.

Веднага следъ приготвлението на разтвора, се откриватъ шийкитѣ на заразенитѣ дървета и се заливатъ въшките, които сж по коренитѣ и около шийкитѣ. Следъ заливането шийкитѣ се заравятъ. По този начинъ, ако не всички въшки по-голѣмата частъ се унищожаватъ. Презъ лѣтото се следи, дали се появяватъ въшките по стеблата и клонитѣ. Щомъ се забележи подобно нѣщо, мѣстата, кждето сж се появили, трѣбва да се намажатъ съ утайка (калъ) отъ оливия, каквато на всѣкъде може да се намѣри. Намазването може да стане и съ свинска масъ. Въ моята практика съмъ намѣрилъ, че утайката отъ оливия е най-сигурното и ефтино срѣдство и затова го препоръчвамъ.

3. *Щитоносна въшка*. Често по клонитѣ на нѣкои дървета се забелѣзватъ малки пжпчици на гжсто една до друга и клонитѣ иматъ видъ на покрити съ струпеи. Ако внимателно се отлюпи една отъ тѣзи пжпчици, ще се види една малка животинка, а въ

нѣкои още и бѣлезникавъ прашецъ. Животинката е въшката, прашецътъ сж яйца, а покривката, подъ която сж скрити животинкитѣ и прашеца, иматъ формата на изпъкнала пжпка. Отъ това именно е добила и името си „Щитоносна въшка“. Щитоносни въшки има много и въ различни форми, живота имъ, обаче, не се различава. По овощнитѣ дървета се явява и една щитоносна въшка въ форма на запетайки по клонитѣ. По-голѣмитѣ сж женскитѣ, а по малкитѣ — мъжкитѣ.

Нападнатитѣ дървета отъ щитоносни въшки страдатъ сжщо така, както и отъ листнитѣ въшки. Тѣ изсмукватъ соковетѣ, умъртвяватъ тъканитѣ, предизвикватъ болезнени подувания, вследствие на което развитието на дървото спира и последното изсъхва.

Унищожение: Изрѣзване на силно нападнатитѣ клонки. Почистване на клонитѣ презъ есенята съ телена четка и промиване съ разтворъ отъ „Калиевъ сапунъ“, приготвенъ по сжщия начинъ, както при листнитѣ въшки. Следъ това мога да препоръчамъ утайка (каль) отъ оливия, съ която плътнo се намазватъ нападнатитѣ мѣста. Калъта отъ оливията действува на въшкитѣ смъртоносно, като не дава достъпъ на въздуха и ги одушва.

Препоръчватъ се още много други срѣдства, но тѣ не сж по-ефикасни отъ тѣзи, които посочвамъ, а освенъ това сж и по-скъпи.

4. *Ябълковиятъ молецъ.* Обикновенно презъ месецъ май по ябълкитѣ се забелязватъ въ голѣмо количество бѣли паяжини съ малки гъсеници, които живѣятъ задружно по листата на ябълката. Тѣ изгризватъ листата и вредятъ на дърветата. Тѣзи гъсеници се излюпватъ отъ яйцата на пеперудитѣ молци, които тѣ снасятъ по дърветата, кждето и презимуватъ.

Унищожение: Унищожението на гъсеницитѣ трѣбва да се извърши още до като не сж се обърнали на какавиди. То може да стане най-економично, като гъсе-

нитѣ, които сж на купове въ паяжинитѣ, се събератъ съ ржце и изгорятъ, или чрезъ напрѣскване съ „Парижка зеленина“. *Съставътъ на „Парижката зеленина“ е отъ арсеникъ и медъ и представлява много силна отрова, за което при употреблението ѝ трѣбва да се работи съ голѣма осторожностъ.*

Приготовлението на Парижката зеленина, става така: взематъ се 50 — 60 до 80 грама, разбърква се съ малко вода, докато се превърне на каша и се слага въ 100 литри вода, като се бърка. Къмъ тази смесъ може да се прибави една шепа негасена варъ, която предврително се угасява въ видъ на варово млѣко.

Следъ това се налива въ прѣскачката, съ която внимателно и изобилно се напрѣскватъ паяжинитѣ, въ които се намиратъ гъсеницитѣ на молеца.

5. *Червивостъ на плодоветъ.* Червясането на повечето отъ овощията се причинява отъ гъсеничкитѣ на пеперудки, които изхвъркватъ обикновенно презъ месецъ юний и женскитѣ снасятъ яйца по младитѣ плодове. Въ продължение на 10 дни гъсеничкитѣ се излюпватъ и си пробиватъ входъ въ самитѣ плодове. Презъ месецъ юлий тѣ излизатъ отъ плодоветъ и по единъ тънѣкъ конецъ се спускатъ къмъ земята или пукнатинитѣ на дърветата, кждето се превръщатъ на пашкули и зимуватъ.

Червясалитѣ плодове капятъ преждевременно и ставатъ негодни за употребление.

Унищожение: Събиране и заравяне въ трапъ капналитѣ плодове. Късно презъ есенята изчистване на коритѣ, изгаряне на стѣрготинитѣ и намазване на дърветата съ варово млѣко. Дълбоко прекопаване на почвата подъ дърветата.

Борбата съ хватателни фенери, ако се води повсемѣстно, дава добри резултати. Хватателни фенери може всѣки да си приготви. Приготовлението става така: взема се една дълбока тепсия или другъ подо-

бенъ сждъ, въ срѣдата на който се поставя една тухла, а върху тухлата фенеръ; въ тепсията се налива вода и върху нея се слага малко оливия. Фенеритъ се поставятъ въ градинитъ вечерно време, когато пеперудитъ хвърчатъ. Тѣ се привличатъ отъ свѣтлината, удрятъ се по фенера и падатъ въ водата. Така презъ тихитъ нощи на месецъ юний, когато пеперудитъ изхвъркватъ, борбата чрезъ хватателни фенери, се води най-успѣшно.

Овощнитъ дървета се нападатъ още отъ много други пеперуди, гъсеницитъ на които презъ пролѣтѣта се хранятъ съ листата. Срещу тѣхъ се води борба, като презъ зимата се почистватъ гнѣздата имъ. Прѣстенитъ по клонитъ на дърветата образуватъ отъ яйцата на пеперудата „Прѣстенотворка“.

6. *Сливовата оса.* Презъ пролѣтѣта ларвитъ на сливовата оса се забиватъ въ малкитъ още плодове, дупчатъ ги и заедно съ тѣхъ падатъ на земята. Често пжти сливовата оса се явява масово и може да унищожи цѣли реколти.

Унищожение: Дълбоко прекопаване и затѣпкване на почвата подъ дърветата. Преди това, събиране и изгаряне на всички капнали плодове.

7. *Черешовата оса.* Ларвата на черешовата оса напада не само листата на черешата, но и тѣзи на крушата, сливата и пр., като ги скелетизира.

Унищожение: Дълбоко прекопаване, затѣпкване на почвата и прѣскане на листата съ „Парижка зеленина“.

8. *Черешовата муха.* Ларвитъ на черешовата муха нападатъ плодетъ и ги наядатъ отъ вътре. Животътъ имъ е сщия, като този на плодотъ червей.

Унищожение: Събиране и заравяне на падналитъ плодове. Дълбоко прекопаване на почвата презъ есенъта. Поставяне на хватателни фенери презъ месецитъ май и юний, когато мухата хвърчи и снася яйца по черешовитъ плодове.

9. *Хуботници* (Цвѣтопробивачи). Тѣ сж нѣколко вида и сж едни отъ най-опаснитъ вредители на овощнитъ дървета. Презъ пролѣтѣта нѣкои отъ тѣхъ пробиватъ цвѣтнитъ пжпки, като снасятъ яйца въ тѣхъ, а други избождатъ младитъ филизи и изгризватъ младитъ листа. Излюпенитъ отъ яйцата ларви изяждатъ вътрешността на пжкитъ, които вмѣсто да цѣфтятъ, изсъхватъ. Какавидитъ се преобразяватъ на брѣмбари, които презимуватъ по пукнатинитъ на дърветата и лишейтъ.

Унищожение. Почистване на дърветата и изгаряне на стѣрготинитъ, поставяне на лепливи поясчета по стеблата на дърветата. Такива поясчета всѣки овощаръ би могълъ да си приготви. Взема се по плътна хартия, която се нарѣзва на ивици 20 — 30 см. широки. Тѣзи ивици се завързватъ по краищата на около единъ метъръ височина на стеблото, следъ това се намазватъ съ „гъсенично лепило“, което може да се купи готово, или да се приготви по следния начинъ:

700 грама катранъ и 500 грама борова смола се слагатъ въ единъ сждъ и се загрѣватъ до образуването на едкообразна маса, следъ което се слага 500 грама черенъ мазенъ сапунъ и 300 грама лой и се бърка до изстигане.

Хватателни пояси. Тѣхъ всѣки би могълъ да си приготви подржчно, по следния начинъ:

Най-напредъ се приготвялява вжже отъ слама или сѣно, което се увива на единъ метъръ височина по стеблото. Върху увитото вжже въ форма на шапка плътто се завързва пергаментова хартия. Вредителитъ, които се опитатъ да се изкачатъ по стеблото, се завиратъ въ сламата и не могатъ да преминатъ презъ пергаментовата хартия. Поясчетата се преглеждатъ, събралитъ се вредители заедно съ сламата се изгарятъ или се унищожаватъ въ връща вода.

Унищожението може да става и чрезъ трѣскане на дървото, като тѣ падатъ на земята. Предварително на

земята се постилатъ платнища или черги, върху които да падатъ бръмбарчетата.

По същия начинъ се унищожава и майския бръмбаръ, който периодически се явява въ голъми количества, яде листата и поврежда младитъ плодове.

Ликояди. (червоточина). Тъ сж съвсемъ малки бръмбарчета, които заедно съ своитъ ларви живѣятъ подъ кората на дърветата, разрушаватъ ликото и правятъ по кората на нападнатитъ клони малки дупчици, които служатъ като входи. Ликоядитъ се размножаватъ много бърже и могатъ да умъртвятъ цѣли дървета. Повѣхването и изсѣхването на нападнатитъ дървета настъпва обикновено къмъ месецъ юний, когато дървото има най-голъма нужда отъ хранителни материи за развитието на плодоветъ.

Ликояди има много, раздѣлени сж, обаче, на два вида — симетриченъ и несиметриченъ и то затова, защото единиятъ прави симетрични входи подъ кората, а другиятъ несиметрични.

Унищожение: силно нападнатитъ дървета се изгарятъ.

Още презъ есенъта се намазватъ дебело клонитъ и стеблата на заразенитъ дървета съ каша отъ варъ и говежди изпражнения, примѣсена съ 3 % карболъ.

Нападнатитъ дървета презъ лѣтото се заливатъ изобилно съ вода.

Общи мѣрки за предпазване на овощнитъ дървета отъ вредители.

Известно е, че болеститъ нападатъ предимно слабитъ дървета, затова *първото нѣщо*, което трѣбва да се знае и спазва е, да се избиратъ подходящи мѣста и сортове, които при дадени климатически и почвени условия биха се развивали най-добре.

2. Дълбоко прекопаване на почвата подъ дърветата презъ есенъта.

3. При слабъ приръстъ на дърветата редовно и достатъчно торене.

4. Избѣгване на излишното рѣзване на клонитъ.

5. Почистване (остѣргване) чуждитъ тѣла отъ короната на стеблото и клонитъ; замазване на ранитъ и варосване.

6. Проредяване на гъститъ корони.

7. Изрѣзване и изгаряне на всички сухи, счупени и болни клони.

8. Смѣкване и изгаряне отъ клонитъ на всички гжсенични гнѣзда, засѣхнали плодове, сухи листа и пр.

Едно отъ срѣдствата, което намира най-широко приложение въ борбата за предпазване на овощнитъ дървета отъ болести и неприятели е прѣскането съ „Бордолезовъ разтворъ“. Затова считамъ за неизлишно да се спра на неговото приготвление. Този разтворъ е смесъ отъ варово млѣко и синъ камѣкъ. Приготвлението му трѣбва да става само въ дървени сѣдове (каци), и то така:

Въ единъ дървенъ сѣдъ се сипва опредѣлено количество вода, въ която се потапя синия камѣкъ, предварително поставенъ въ една торбичка. Въ продължение на нѣколко часа синиятъ камѣкъ се разтваря въ водата. Най-добре е, да се сложи въ водата отъ вечеръта. Едновременно съ това, въ другъ малѣкъ сѣдъ се загасява варъта съ нѣколко литри вода, която се влива въ дървена каца, събираща по-голъмо количество вода. При вливането, загасената варъ се прецежда и разбърква. Така приготвеното варово млѣко, при постоянно бъркане съ дървена прѣчка, постепенно се налива въ разтвора отъ синия камѣкъ. Така се получава „Бордолезовъ разтворъ“, съ който се прѣскатъ дърветата.

Изпитването на разтвора става по следния начин: отъ добре разбъркания разтворъ наливаме малко въ една водна чаша, която оставяме да се утаи. Утайката на правилно приготвения разтворъ трѣбва да бжде синкава, а течността надъ утайката съвсемъ бистра и безцветна. Ако течността надъ утайката не е бистра, разтворътъ не е приготвенъ добре. Това показва още, че варъта е недостатъчна. Неутрализирането му става, като при постоянно бъркане се влива още варово млѣко и то до тогава, до като въ чашата се получи безцветна течностъ.

Бордолезовиятъ разтворъ се изпитва още и съ лакмусова хартия, която се потапя въ разтвора. Ако лакмусовата хартия не се измѣни, разтворътъ е добре приготвенъ. Ако ли лакмусовата хартия промѣни цвѣта си на червено, разтвора се нуждае отъ още варъ, която по сѣщия начинъ се добавя.

Изпитването на разтвора е отъ голѣмо значение, защото ако варъта е въ недостатъчно количество, вмѣсто полза ще нанесемъ вреда.

За зимното прѣскане, което се извършва преди още да сж се развили пѣпките, бордолезовиятъ разтворъ трѣбва да бжде приготвенъ съ повече синъ камѣкъ — 2—4 килограма на 100 литри вода и съответното количество варово млѣко. а за лѣтното прѣскане отъ 1 до 1½ кгр. синъ камѣкъ на 100 литри вода и съответното количество варъ.

Кѣмъ „бордолезовия разтворъ“ особено при зимното прѣскане може да се прибави до 80 грама на 100 литри разтворъ „парижка зеленина“. При зимното прѣскане може да се прибави още и зеленъ камѣкъ. *При лѣтно прѣскане, обаче, зеленъ камѣкъ не трѣбва да се употребява.*

Пропорциитѣ на разтвора трѣбва строго да се спазватъ, защото лѣтно време съ разтворъ повече отъ

1½% синъ камѣкъ, могатъ да се изгорятъ листата на дърветата.

Самото прѣскане не трѣбва да се извършва въ вѣтровито време, защото разтворътъ се разпилява отъ вѣтъра, безъ да могатъ да се напрѣскаатъ дърветата.

Не трѣбва да се прѣска сжщо при силно слънце и горещо време, тъй като се нанасятъ повреди на младитѣ филизи и листа. *При прѣскането могатъ да се нанесатъ повреди и на подкултуритѣ, особено, когато се слага „парижка зеленина“ или нѣкои други отрови. Не трѣбва да се забравя сжщо, че когато нѣкои подкултури и плодове наскоро ще бждатъ прибирани, прѣскането трѣбва да се избѣгва, особено съ отрови.*

Казахме, че зимното прѣскане се извършва рано когато пѣпките не сж се още развили, и че тогава дозата на самия камѣкъ трѣбва да бжде по-голѣма 2—4%.

За лѣтното прѣскане достатъчно е разтворътъ да бжде приготвенъ съ 1% синъ камѣкъ.

Презъ лѣтото трѣбва да се прѣска 2—3 пѣти. Първото лѣтно прѣскане се извършва веднага следъ прецвѣтяването на дърветата, а второто 15—20 дни следъ първото. При дъждовни и топли лѣта, препорѣчва се и трето прѣскане.

За да се запазятъ дърветата чисти отъ болести, прѣскането трѣбва да се извършва редовно всѣка година, безразлично дали по дърветата има плодове, защото както и по-напредъ споменахъ, растителнитѣ и животинскитѣ вредители нападатъ не само плодоветѣ, но и листата на дърветата. Нанесенитѣ повреди се отразяватъ на плодородието и за следнитѣ години.

Добриятъ овощаръ трѣбва да прѣска всѣка година и редовно овощнитѣ дървета, така както лозарътъ прѣска лозята.

Презъ последнитѣ години за прѣскане на овощнитѣ дървета се препорѣчватъ и други сръдства.

Въ подробности за тѣхното употрѣбление въ малка книжка нѣма да се спирамъ, а само ще спомена нѣкои отъ тѣхъ, защото фирмитѣ, които ги продаватъ и опитнитѣ станции, които ги препорѣчватъ, даватъ изчерпателни наставления за тѣхното употрѣбление.

Обр. № 24. Лѣтно прѣскане на овощнитѣ дървета.

За борба противъ щитоноснитѣ въшки се препорѣчва *карболинеумътъ*, съ който зимно време, когато дърветата сж безъ листа се прѣска съ 5—10 % разтворъ въ вода.

Карболинеумътъ представлява една черна и гъста течностъ съ силна миризма на карболова киселина. Въ овощарството се употрѣбжава чистиятъ *карболинеумъ*, а не този, който се употрѣбжава за импрегниране на дървета.

Въ календаря си за борба съ врѣднитѣ насѣкоми, С. А. Мокрижецкий препорѣчва, нападнатитѣ клони отъ щитоносната въшка, презъ зимата да се мажатъ съ чистъ *карболинеумъ*.

Носпарзень. Съ него се унищожаватъ, както гжбнитѣ, така и животинскитѣ неприятели. Той е сивъ прахъ и за прѣскане се употрѣбжава разтворенъ въ вода 1—1½ % и съ прибавка на варово млѣко.

Носпарзеньтъ е отровно вещество и при употрѣблението му трѣбва да се работи внимателно.

Силата си носпарзеньтъ запазва за по-дълго време. Достатъчно е преди употрѣблението му да се разбърква.

Солбаръ. Той се употрѣбжава сжщо като универсално сръдство, както противъ растителнитѣ така и противъ животинскитѣ неприятели.

За прѣскане на овощнитѣ дървета се взема разтворенъ въ вода 1—3 %, въ зависимостъ отъ годишното време, презъ което се употрѣбжава. Добри резултати дава противъ брашнеститѣ мани (пепелницитѣ). Предпазва и малиновитѣ храсти.

Афидионъ. Той е неотровенъ и съ него може да се прѣска презъ всѣко време. За прѣскане на овощнитѣ дървета се употрѣбжава отъ 3—10 % разтворенъ въ вода. Опредѣлянето на % зависи отъ времето, презъ което ще се прѣска.

Презъ зимата съ *афидионъ* се прѣска противъ крѣвнитѣ и щитоноснитѣ въшки съ разтворъ отъ 7—10 %. Презъ лѣтото, когато зеленитѣ части сж чувствителни къмъ по-силнитѣ разтвори, прѣскането трѣбва да става съ 3—4 % разтворъ. Има и още много други препарати, но на тѣхъ нѣма да се спирамъ.

На системитъ пръскачки, сжщо нѣма се спирамъ, само ще кажа, че за пръскане на овощнитъ дървета, лозовитъ пръскачки сж малки. За градинитъ трѣбва да се пригодятъ пръскачки, които да събиратъ по-голѣми количества разтворъ и маркучитъ да бждатъ дълги, за да могатъ да се засѣгатъ и най-високитъ части на дърветата. Обр. 24 и 25.

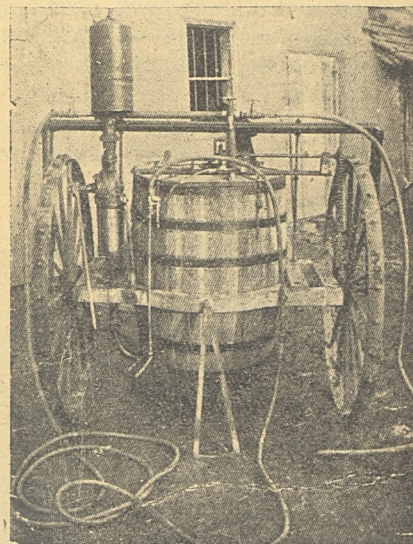

Обр. № 25. Зимно пръскане на
овощни дървета

За по-голѣмитъ овощни градини, за препорѣчване сж пръскачкитъ приспособени на колелета (возни).

Обръщамъ вниманието на българскитъ овощари за пръскачката на свещеникъ Димитъръ Петровъ отъ село Живково, околия Ихтиманска. Обр. 26. Едно отъ голѣмитъ преимущества на тази пръскачка е, че за при-

готовлението на „Бордолезовия разтворъ“, не е нуженъ другъ инвентаръ, защото разтворътъ се приготвява въ самата машина и то за много кратко време. Освенъ това приспособена е и бъркачка, която при работа автоматически бърка разтвора. Материалътъ, отъ който е изработена, не се разяжда и не изгаря, нѣщо, което ѝ гарантира дълга трайность.

Обр. 26.

Работи при въздушно налягане и съ два разпрѣскача и е съ вмѣстимость 200 литри.

Работата и качествата на тази пръскачка съмъ наблюдавалъ, лично и я препорѣчвамъ.

Календаръ за работитѣ въ овощната градина.

Всѣки овощаръ очаква трудътъ му да бжде възнаграденъ съ богата и доброкачествена реколта. За да може, обаче, да се получаватъ по-изобилни реколти, нужно е за овощнитѣ дървета да се полагатъ достатъчно грижи, като подрѣзване, копане, торене, прѣскане, напояване и пр. Всички тѣзи работи около овощната градина се изисква, щото да бждатъ извършени на време. За постигане на крайната целъ — изобилни реколти и доброкачествени плодове, срѣдства и трудъ, сжщо не трѣбва да се пестятъ.

Въ настоящата книжка давамъ кратки напѣтствия, за работата въ овощната градина, въ зависимостъ отъ годишното време.

Януарий. Започва се подрѣзването и почистването на овощнитѣ дървета. Почистването се състои: въ събиране и изгаряне на всички гъсенични гнѣзда; остъргване на лишейтѣ и мъховетѣ по клонитѣ и стеблата, по пукнатинитѣ на които сж скрити всевъзможни вредители и изрѣзване на гъститѣ, пречупени и преплетени клони; събиране и изгаряне на всички сухи листа и плодове.

Следъ пълното почистване и остъргване на дърветата, което се извършва съ специална телена четка, стеблото и клонитѣ се намазватъ съ варово млѣко.

Всички отпадъци се изгарятъ веднага, изкопаватъ се дупки за посаждането на нѣкои нови дървета, ако такива не сж изкопани предъ есенъта. Всички по-голѣми рани на отрѣзанитѣ клони се намазватъ съ овощарски восъкъ.

Ако почвата не е замръзнала и не е много мокра, може да се предприеме и оране.

Презъ този месецъ се нарѣзватъ и калеми за облагородяване.

Февруарий. Подрѣзването и почистването на овощнитѣ дървета продължава така, както и презъ месецъ януарий.

Посаждатъ се нови дървета, ако такива не сж посадени презъ есенъта.

Предприема се торене на дърветата, като около тѣхъ се разхвърля оборски или изкуственъ торъ.

Ако нѣкои отъ коловетѣ и превръзкитѣ на дърветата сж станали неудобни, или сж изгнили, замѣнятъ се съ нови такива.

Подрѣзването и почистването на овощнитѣ дървета до края на месеца трѣбва да бжде привършено. Ако презъ месецъ януарий не сж нарѣзани калеми, нарѣзватъ се презъ февруарий.

Мартъ. Ако презъ месецъ февруари не сж посадени новитѣ овощни дървета, посадятъ се презъ м. мартъ. Започва се преоблагородяването на дървета, които не раждатъ, или пѣкъ даватъ малоценни плодове.

За преоблагородяването и запазването на калемитѣ, ще се спра на единъ много в женъ въпросъ, който трѣбва да се знае отъ всѣки единъ овощаръ или любителъ.

Калемитѣ, които се нарѣзватъ още презъ месецъ януарий и февруари, трѣбва да бждатъ запазени въ пѣськъ и на такова мѣсто, кждето до самото облагородяване да не дадатъ признакъ на развиване, защото сигурни резултати се получаватъ, когато калемитѣ сж запазени неразвити, а подложкитѣ обратно. Колкото една подложка се е развила и соковетѣ циркулиратъ съ по-голѣма сила, толкова резултатитѣ отъ преоблагородяването сж по-добри, особено когато се облагородява подъ кора.

Облагородяването дава добъръ резултатъ, когато се облагородява съ запазени и неразвити калеми, а у подложкитѣ може не само да е започнало циркулирането на соковетѣ, но да бждатъ даже и съ листа.

Продължава се посаждането на овощни дървета, малини и ягоди.

Продължава сжщо намазването на стеблата с варово млъко и пръскането на дърветата противъ болеститъ и неприятелитъ, което се извършва следъ пълното почистване на дърветата.

Пръскането трѣбва да става въ хубави и невѣтровити дни.

Пръска се съ 2 % бордолезовъ разтворъ, 10 % овощенъ карбулинеумъ разреденъ съ вода, или съ 4% солбаръ.

Предъ тѣзи препарати, които сж по-скѣпи, за предпочитане е бордолезовиятъ разтворъ.

Намазването (варосване) на стеблата, сжщо може да продължи и презъ месецъ мартъ.

Априлъ Ако презъ месецъ мартъ не се преоблагородятъ онѣзи овощни дървета, които не даватъ или даватъ плодове, но малоценни такива, преоблагородяватъ се презъ месецъ априлъ. Ако калемитъ сж запазени не развити, резултатитъ отъ преоблагородяването сж по-сигурни отколкото презъ месецъ мартъ.

Ако времето презъ месецъ мартъ е било лошо и не е позволило привършването на опредѣленитъ работи, то тѣ се привършватъ презъ месецъ априлъ. Ако дърветата не сж се развили, пръска се и презъ априлъ.

При сухо време се предприема и напояване на новопосаденитъ дървета.

Ако по стеблото или клонитъ се забележатъ нѣкои болни мѣста, изчистватъ се до здраво и се намазватъ съ овощарски мехлемъ или съ чистъ боровъ катранъ. Около ранитъ се прави нацепване на кората, съ целъ да се натрупатъ повече сокове и се закриятъ ранитъ.

Взематъ се сжщо мърки срѣщу сланитъ, които сж често явление при цвѣтенето на дърветата. Тѣ се явяватъ най-вече въ низкитъ мѣста. Най-голѣми поражения

сланитъ правятъ, когато затоплянето на времето настѣпи по-рано отъ обикновенно, а колкото затоплянето настѣпи по-късно презъ пролѣтътъ, толкова опасността отъ поражението на сланитъ намалява.

Важно е да се знае, че сланитъ се образуватъ само при ясни и тихи нощи и при спадане на температурата, а при облачно и вѣтровито време тѣ не се образуватъ.

Накратко ще се спра върху предпазването на дърветата отъ сланитъ.

Предпазването на овощнитъ дървета се състои въ повишението на температурата.

Въ нѣкой по-напреднали страни за повишаването на температурата си служатъ съ специални мангали, като ги поставятъ на разстояние по на нѣколко метра, палятъ се съ дървени въглища и върху тѣхъ слагатъ сухи дървени трески. Поставянето и пълненето на мангалитъ става още отъ вечерътъ и презъ нощътъ, обикновенно следъ полунощъ. Когато започне бързото спадане на температурата и опасността отъ образуването на сланата започне да става очевидна, приготвенитъ мангали се заливатъ съ газъ и се запалватъ. Отъ опититъ и наблюденията, които сж правени до сега съ мангалитъ, температурата може да бѣде повишена до 4 градуса. Тази температура е напълно достатъчна да предотврати образуването на слани.

У насъ като срѣдство противъ образуване на сланитъ се препоръчва опушването, като се смѣта, че като се задими градината и образуването на слани се предотвратява.

За опушване могатъ да се употрѣбаватъ всевъзможни материали, които обикновенно горятъ бавно и изпускатъ топлина и пушекъ. За тази целъ най-подхожда полуизгнила или намокрена слама, плѣва, талашъ и др. поставятъ въ градината предварително на купъ

чини по на 10—15 метра, па даже и на по-малки раз-
тојнија, стига да не сж близо до дрвевата.

Во нџкој по-напреднали страни, сламата се при-
мџсва сџ нафтџ.

Не трџбба да се забравя оџе, че на мџста кџдето
се образуватџ слани, по-често трџбба да се садятџ та-
кива сортове, които цџвтятџ по-кџсно презџ про-
лџтџта.

Май. Продџлжава се преоблагородяването на онџзи
овощни дрвевата, които даватџ малоценни плодове, стига
пџпкитџ на калемитџ да сж запазени неразвити.

Ако по нџкои костилкови дрвевата се забележатџ
признаци на смолотечение, около мџстото по кората се
правятџ отвесни бразди, сџ което до известна степенџ
се предотвратява смолотеченето. Изрџзватџ се оџе и
останалитџ неизрџзани сухи клони.

При сухо време се напояватџ новопосаденитџ дрџ-
вета, малини и ягоди.

Може да се предприеме една плитка обработка на
почвата, която е отџ голџмо значение за запазване на
влагата, а сџщо и торене сџ течни торове.

Юниџ. Униџожаватџ се издџнkitџ, премахватџ се
и се подрџзватџ всички пичове (вџлци). Предприема се
пензиране (лџтна резидба) по формовитџ дрвевата на
онџзи лџторасти, които сж изкарали 8—12 листа. Дрџ-
ветата се прџскатџ сџ Бордолезовџ разтворџ. *Париж-
ката зеленина е силна отрова и сџ нея не трџбба да
се прџска, когато плодетџ сж вече оформени.*

Взематџ са мџрки за предпазване на узрџлитџ
череши и ягоди отџ птицитџ. *Като най-сигурно срџд-
ство, сџ което се предпазватџ узрџлитџ плодове отџ
птицитџ, сж малки огледалца, които се завџрзватџ
сџ конци по клонитџ и даватџ отражения, отџ които
птицитџ се страхуватџ и не се добџжжаватџ до
дрвевата.*

Започва се и беритбата на нџкои лџтни плодове.
Ако плодетџ ще се изнасятџ на пазаря, тџ трџбба
да бџдатџ обрани 3—4 дни преди пџлното имџ узрџ-
ване. Не трџбба да се забравя, че оџе при започване
на цџвтенето на ягодитџ, между тџхџ трџбба да се
настели чиста слама, плџва или листа. Това се прави, за
да се запазятџ плодетџ отџ изцапване при валежитџ.

Сџбиратџ се семена за посџвџ отџ череши и
махалебки.

Юлиџ. Презџ този месецџ по дрвевата се явџ-
ватџ много вредители, които трџбба редовно и системно
да се униџожаватџ. *За униџожението имџ вижџ бор-
бата сџ болестиџ и неприятелитџ.* Повреденитџ клони
и дрвевата отџ ликояди се изрџзватџ и изгарятџ.

Напояватџ се новопосаденитџ дрџвега и се преко-
пава почвата. Премахватџ се изкаралитџ издџнки. Лџт-
ната резидба на формовитџ дрвевата продџлжава.

Взематџ се мџрки за подпиране на онџзи дрџвета,
которые сж родили изобилно. Подпирането обикновенно
става сџ чатали. Во моята практика сџмџ усвоилџ, до
стеблото да се изправи и завџрже една летва (дрџво),
кџто да достигне до вџрха на дрџвото. На горниџ край
на летвата предварително се заковатџ пирони, на
которые се завџрзватџ дџлги лика, сџ долниџ край на
которые се превџрзва всџки натегналџ клонџ.

Августџ. Подпирането на клонитџ, натегнали отџ
плодове, продџлжава. Продџлжава и премахването на
издџнkitџ. Предприема се торене сџ течни или изку-
ствени торове на слабитџ дрвевата, которые сж дали изо-
билни реколти. Сџбиратџ се падналитџ плодове. По-
узрџлитџ отџ тџхџ могатџ да бџдатџ използвани за
плодетџ оџетџ или сушене,

Бератџ се и се изнасятџ на пазаря нџкоџ узрџли
плодове.

Облагородява се на спяща пџпка. На малинитџ се
изрџзватџ миналогодишнитџ лџторасти, плодетџ на

които сж обрани. За запазване силата на ягодитѣ, изрѣзватъ се ластунитѣ (врижитѣ), разбира се, ако не искаме да ги запазимъ за разсадъ.

Нѣкои изрѣзватъ листата на ягодитѣ веднага съ обирание на плодетѣ, следъ което ги прекопаватъ.

Започва се събиране на семена отъ джанки.

Септемврий. Започва се брането на нѣкои есенни сортове, което бране се предприема по възможностъ въ сухо време. При суша дърветата се заливатъ изобилно.

Събиратъ се семена за посѣвъ отъ киселици и диви круши.

Започва се посѣването на всички събрани овощни семена на добре подготвени лехи, които се покриватъ съ изгнилъ торъ.

Подготвя се есенното посаждане на овощни дървета; копятъ се дупкитѣ, ако такива не сж изкопани още презъ пролѣтѣта и се поржчватъ овощни дървета.

Посаждатъ се и ягоди.

Октомврий. Бератъ се зимни плодове. Добре е, следъ обирането имъ да се натрупатъ на малки и дълги купчини въ форма на трапецъ, кждето да останатъ 5—6 дни, следъ което да се внесатъ въ плодохранилището. Съ натрупването се цели, щото плодетѣ да се запотятъ, а отъ това тѣ добиватъ по-добъръ външенъ изгледъ и повреденитѣ се отстраняватъ. Посаждатъ се нови овощни дървета. Ако листата имъ не сж още паднали, обезлистяватъ се.

Следъ обирането на плодетѣ започва се почистването на стеблата и по-дебелитѣ клони отъ лишейтѣ. Гнѣздата на въшкитѣ се намазватъ съ утайка (калъ) отъ оливия. Обръща се почвата дълбоко, като се оставя презъ зимата да прележи на буци.

Торѣтъ се разхвърля преди прекопаването, но той не трѣбва да се зарава дълбоко.

Ноемврий. Посаждането на овощнитѣ дървета продължава. Започва се изкопаването на дупки за пролѣтно посаждане.

Предприема се подмладяването на стари овощни дървета.

Взематъ се мѣрки за защита на дърветата отъ зайцитѣ презъ зимата.

Мѣркитѣ се състоятъ въ намазването на стеблата съ каша, въ която се слага кръвъ или жлъчка, или пѣкъ се обвиватъ съ слама, тръни и пр. Изрѣзватъ се нѣкои изпочупени клони, като ранитѣ се намазватъ съ овощарски воскъ.

Декемврий. Следватъ незавършенитѣ работи презъ ноемврий. Премѣстватъ се стари овощни дървета.

Торятъ се градинитѣ.

Почистватъ се гнѣздата на гъсеницитѣ и другитѣ вредители,

Може да се започне подготовката за събиране на калеми.

Правятъ се огради на градинитѣ.

Плодетѣ въ хранилището се преглеждатъ редовно. Нужно е, отъ време на време хранилището да се опушва съ малко сѣра (тюкюртъ).

Инструменти и уреди нуждни за всѣка овощна градина.

За да може съ успѣхъ и на време да се извършватъ всички сезонни работи въ овощната градина, нужно е, всѣки овощаръ да притежава уреди не само за обработване на почвата въ градината, като лопати, трънокопи, мотики и пр., но и инструменти за подрѣзване на дърветата и уреди за борба противъ вредителитѣ имъ.

1. *Овощарско ножче* (косерче) служи за изрѣзване на непотрѣбнитѣ части по короната и главно за подрѣзване при оформяване на младитѣ коронки.

2. *Ножче за присаждане.* То е нужно за пролѣтно и лѣтно присаждане (на калемъ и пжпка).

3. *Овощарски ножици.* Тѣ сжщо сж нуждни при подрѣзване на дърветата.

4. *Овощарско трионче.* По дебели клони, които съ ножчето и ножицата не могат да се подрежатъ, подрѣзватъ се съ триончето.

5. *Телена четка.* Тя е нужна за остъргване на лишеитѣ и мжховетѣ.

6. *Четка* за намазване на ранитѣ и стеблата.

7. *Прѣскачка.* Тя трѣбва да бжде специална за прѣскане на овощни дървета — съ дълъгъ маркучъ за прѣскане на по-високо.

8. *Ножица.* Служи за почистване гъсеничнитѣ гнѣзда. Тя е обикновена овощарска ножица, приспособена на дълъгъ прѣтъ.

9. *Сждове.* (Дървени каци) за приготвление на разтворитѣ за прѣскане.

ОВОЩЕНЪ РАЗСАДНИКЪ НА

К. ГЮЛЕМЕТОВЪ И Г. ЯМБОЛИЕВЪ

с. ЛОЗЕНЪ, околия ПАЗАРДЖИШКА

Голѣмъ изборъ на всички видове овощни дървета и подложки. Произвежда и слаборастящи подложки, като Парадиси, Дусени и др.

ОЧИЛА!

МАРГРАФЪ И АНЧЕВЪ

Ул. „КНЯЗЪ БОРИСЪ“
(Търговска) и „Дондуковъ“

БЪЛГ. ЗЕМЛЕДѢЛСКО ДРУЖЕСТВО

София, ул. Гладстонъ 67. Тел. 2-03-85, 2-52-67

Клонъ Пловдивъ, ул. П. Каравеловъ 9

Доставя:

Овощарски ножчета и ножици оригиналъ „Кунде“

Пръскалки гръбни и возни

Сѣродухалки

Всички сръдства за борба срещу болеститѣ

Неодендринъ за зимно и пролѣтно пръскане

ПЪЛНА ОВОЩАРСКА ЛИТЕРАТУРА

Безплатни упжтвания по всички стопански въпроси

Списания „Земледѣлие“ и „Градинарство“

Искайте каталози безплатно

ВЪ ОВОЩНИЯ РАЗСАДНИКЪ

на

Дим. К. Терзовъ и Ив. Хр. Търпомановъ

ГР. ПАЗАРДЖИКЪ

се произвеждатъ годишно отъ 80,000 до 100,000 бр. овощни дръвчета отъ следнитѣ видове и сортове:

1. Ябълки: високостеблени и низкостеблени: Каселска ренета, Канадска ренета, Златна Дицова ренета, Английска ренета, Анаасова ренета, Онтарио, Зимна златна пармена, Князова зелена, Бѣлъ флйоръ, Бѣлъ зименъ калвилъ, Станимъшка Айвания, Карастоянка и др.
2. Круши: високостеблени и низкостеблени: Ечимянка, Петровки, Клементинки, Попски, Жозефина, Дил. Масловка и др.
3. Праскови: Майски цвѣтъ, Викторъ Амзденъ, Александъръ, Елберта, Дупнишка и др.
4. Кайсий: Морпаркъ, Ранна маджарска, Алеко паша Мушански великанъ.
5. Дюли: Мѣстна и Португолска.
6. Сливи: Афъски и Кюстендилски.
7. Череши: 11 май, Червена хрюцалка, Кралица Хортензия и др.
8. Вишни.
9. Мушмоли.

Дръвчетата сж напълно оформени и годни за посаждане.

Разсадникътъ е подъ ржководството на стопанинъ, завършилъ Сръдно Зем. училище и подъ контролата на Държавното агрономство.